

Kosterbladet 2020, för 31:e året i rad.

KOSTERBLADET

KURIOSA & FAKTA OM KOSTER

English Page 5 &
Francais, Deutsch
Page 50

Koster
Swimrun
sid. 40 - 41

Konst, ateljeér
& designer
sid. 30

Nationalparken
informerar
sid. 14 - 18

Vandra & Cykla
på Koster
sid. 8 - 9

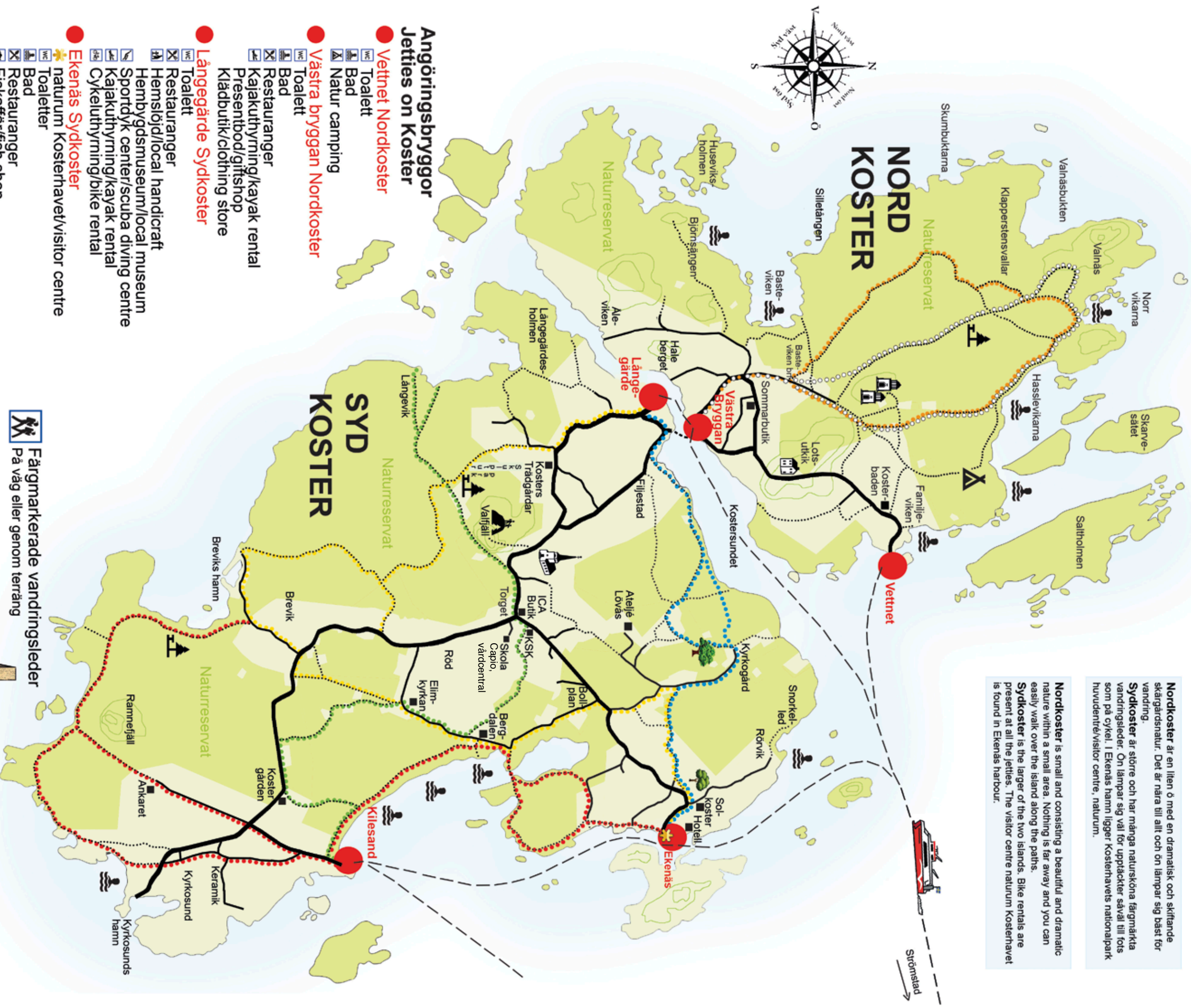
Welcome! Välkommen till Kosteröarna

Nordkoster är en lilen ö med en dramatisk och skiftande skärgårdsnatur. Det är nära till allt och ön lämpar sig bäst för vandring.

Sydkoster är större och har många natursköna färgmärkta vandringsleder. Ön lämpar sig väl för upptäckter såväl till fots som på cykel. I Ekenäs hamn ligger Kostetravets nationalpark huvudentré/visitor centre, naturum.

Nordkoster is small and consisting of a beautiful and dramatic nature within a small area. Nothing is far away and you can easily walk over the island along the paths.

Sydskoster is the larger of the two islands. Bike rentals are present at all the jetties. The visitor centre naturnum Kosterhavet is found in Ekenäs harbour.

Colour marked nature trails on roads and in terrain

Färgmarkerade vandringsleder
På väg eller genom terräng

00 vit slinga 4 km

● orange slinga 3,5 km

●● Långegärde - Ekenäs 3,5 km

●● Långegärde - Brevik 4 km

●● Brevik - Ekenäs 3 km

●● Kilesand - Långevik 5 km

●● Ekenäs - Kilesand 3 km

●● Kilesand - Brevik 4 km

Västra bryggan - Vettnet 1 km

Rekommenderade cykelstråk

Långegärde - Ekenäs 4 km

Långegärde - Kilesand 5 km

Ekenäs - Kilesand 5 km

Ekenäs - Kilesand 5 km

Strömstad - Koster - Strömstad

Sommar 2020 (Högsommar, se tabell nedan) perioden 12/6-25/6 samt 3/8-16/8

Kundservice 0771-4143 00

	Kväg M-F	Kväg M-F	Kväg Lör	Kväg M-L	Kväg Sön	Kväg Dagl	Kbris Dagl	Kbris Dagl	Kväg Dagl	Kväg Dagl	Kbris Dagl
fr Strömstad Norra hamnen		06:25		08:15		10:00	10:30	12:10	12:30	14:00	14:40
Öddö						10:10G				14:10G	
Styrsö								12:25G			
Västra Bryggan, N Koster	05:45	07:15	07:05	08:50	08:15	10:40			13:05	14:40	
Långegärde, S Koster	05:40	07:20	07:00	08:55	08:10	10:45			13:10	14:45	
Vettnet, N Koster							11:05	13:05			15:10
Ekenäs, S Koster		07:02	07:20	09:10	08:30		11:15	12:55			15:20
Kilesand, S Koster		06:53	07:30	09:20	08:40		11:25	12:45			15:30
Styrsö				09:30G	08:50G						
Öddö						11:45G					
t Strömstad Norra hamnen	06:15	07:55	07:55	09:50	09:10	11:20	12:00	13:40	13:45	15:25	16:05

	Kväg Dagl	Kbris Dagl	Kväg M-To	Kväg Sön	Kväg Fre,Lör	Kbris Dagl	Kbris Dagl	Kbris Fre,Lör
fr Strömstad Norra hamnen	16:10	16:30	17:40	17:40	18:20	18:20	20:15	22:00
Öddö			17:50G	17:50G	18:30G			
Styrsö						20:30G		
Västra Bryggan, N Koster	16:45		18:20a	18:20a	19:00a	19:20	21:15	22:55
Långegärde, S Koster	16:50		18:25a	18:25a	19:05a	19:25	21:20	23:00
Vettnet, N Koster		17:00	18:10a	18:10a	18:50a			
Ekenäs, S Koster		17:10				19:05	21:00	22:40
Kilesand, S Koster		17:20				18:55	20:50	22:30
Styrsö		17:35G						
Öddö	17:15G							
t Strömstad Norra hamnen	17:35	18:00				20:05	21:55	23:35

Kväg = Kosterväg
Kbris = Kosterbris

TECKENFÖRKLARINGAR

G = Öddö och Styrsö anlöps på begäran, säg till ombord eller hissa signal på kaj
a = Anlöper bryggan endast för avstigande

BRA ATT VETA:

Särskild godsfräja till Kosteröarna
se www.kostermarin.se/transport för information

HELGTRAFIK

18/6 trafikeras som fredag
Midsommarloften 19/6 trafikeras som lördag
Midsommardagen 20/6 trafikeras som söndag

OBS! Förseningar kan uppstå.

Räkna med 30 min för byte till buss eller tåg.

Pälsdjur får inte vistas i salongen. Pälsdjur hänvisas till

särskilt utrymme samt är välkomna på soldäck och akterdäck.

Strömstad - Koster - Strömstad

Högsommar 2020 perioden 26/6-2/8

Kundservice 0771-4143 00

	Kväg M-F	Kväg M-F	Kväg Lör,Sön	Kväg Dagl	Ksund Dagl	Kväg Dagl	Kbris Dagl	Ksund Dagl	Kväg Dagl	Kbris Dagl	Ksund Dagl	Kväg Dagl
fr Strömstad Norra hamnen		06:25		08:30	09:50	10:30	11:00	11:30	12:10	12:40	13:10	13:50
Öddö				08:40G								14:05G
Styrsö							11:15G					
Västra Bryggan, N Koster	05:45	07:15	07:05	09:10	10:40		11:50	12:20		13:15	13:55	
Långegärde, S Koster	05:40	07:20	07:00	09:15	10:45		11:55	12:25		13:20	14:00	
Vettnet, N Koster					10:25		11:05	12:05			13:40	
Ekenäs, S Koster		07:02	07:20	09:30		11:15	11:35		12:45	13:35		14:40
Kilesand, S Koster		06:53	07:30	09:40		11:25			12:55			14:30
Styrsö				09:50G					13:10G			
Öddö		07:45G	07:45G			12:00Gd						
t Strömstad Norra hamnen	06:15	08:00	08:00	10:20	11:20	12:00	12:30	13:00	13:35	14:10	14:40	15:15

	Kbris Dagl	Ksund Dagl	Kväg Dagl	Kbris Dagl	Ksund Dagl	Kväg Dagl	Kbris Dagl	Ksund Dagl	Kbris Dagl	Kbris Dagl
fr Strömstad Norra hamnen	14:35	15:10	15:50	16:20	16:50	17:30	18:20	18:30	20:15	22:00
Öddö	14:45G			16:30G			18:30G			
Styrsö										
Västra Bryggan, N Koster		15:45	16:25		17:25	18:10a		19:05	20:50	22:55
Långegärde, S Koster		15:50	16:30		17:30	18:15a		19:10	20:55	23:00
Vettnet, N Koster	15:10	16:05		17:15			19:25			
Ekenäs, S Koster	15:20		16:45	17:05		17:55a	19:10		21:10	22:40
Kilesand, S Koster	15:30			16:55			19:00		21:20	22:30
Styrsö			16:55G				19:25G			
Öddö				17:35G						
t Strömstad Norra hamnen	16:05	16:40	17:20	17:50	18:05		19:45	19:55	21:55	23:30

TECKENFÖRKLARINGAR

a = Endast avstigande, båten ligger kvar på Koster
G = Öddö och Styrsö anlöps på begäran, säg till ombord eller hissa signal på kaj
d = avgår 12:15 på vardagar

Skuggad tid = Går EJ lördag och söndag

BRA ATT VETA:

Särskild godsfräja till Kosteröarna
se www.kostermarin.se/transport för informationKväg: M/S Kosterväg
Kbris: M/S Kosterbris
Ksund: M/S Kstersund

Pälsdjur får inte vistas i salongen. Pälsdjur hänvisas till

särskilt utrymme samt är välkomna på soldäck och akterdäck.

OBS! Förseningar kan uppstå.

Räkna med 30 min för byte till buss eller tåg.

Koster

– den totala skärgårdssupplevelsen

Resan ut till Kosteröarna börjar i Strömstad, dit man kan ta sig med både buss och tåg. På öarna finns en fantastisk natur, allt från stora släta klipphöllar och sandstränder till lummiga skogsdungar. Stora delar av Koster är naturreservat, omgivet av Kosterhavets Nationalpark, så tänk på att vara extra varsam. Det är till exempel inte tillåtet att ta med sig växter eller stenar från reservatet.

På Koster finns många övernattningsmöjligheter, välj mellan att bo på hotell, hyra stuga eller campa. Här finns livsmedelsaffär, hantverksbutiker med mera. Ett stort utbud av aktiviteter erbjuds alla besökare under sommarhalvåret.

Foto: Arne Öhndel

Strömstad - Koster - Strömstad

Vinter / Vår / Höst perioderna 15/12 2019 - 14/5 2020 samt 31/8 - 12/12 2020

Kundservice 0771-4143 00

	M-F	M-F	M-F	M-F	M-F	M-F	M, O	Ti, To, F	Fre	To	Ti	Fre
fr Strömstad Norra hamnen		06:25	08:45	12:00	14:25	16:10	18:30	18:30	20:15	21:00	21:30	22:00
Öddö			08:55C									
Styrsö				12:10C			18:45C	18:45C				
Västra Bryggan, N Koster	05:45	07:15	09:20	12:55	15:00	16:40	19:25a	19:25	20:50	21:30a	22:10a	22:50a
Långegärde, S Koster	05:40	07:20	09:25	13:00	15:05	16:45	19:30a	19:30	20:55	21:35a	22:15a	22:55a
Ekenäs, S Koster		07:02	09:40	12:40	15:20	17:00	19:10a	19:10	21:10		21:55a	22:35a
Kilesand, S Koster		06:53	09:50	12:30		17:10	19:00a	19:00	21:20			22:25a
Öddö				13:25C		17:25C						
t Strömstad Norra hamnen	06:15	07:55	10:20	13:40	15:50	17:40		20:05	21:50			

	Lör	Lör	Sön	L-S	L-S	L-S	L-S	Lör	Sön	Lör	Sön
fr Strömstad Norra hamnen		08:30		10:25	12:15	14:25	16:10	18:10	18:10	20:00	20:15
Öddö				10:35C			16:20C				
Styrsö				10:40C							
Västra Bryggan, N Koster	07:25	09:10	09:10	11:20	13:10b	15:00	16:40	19:00b	19:00	20:30a	21:05a
Långegärde, S Koster	07:20	09:05	09:05	11:25	13:15b	15:05	16:45	19:05b	19:05	20:35a	21:15a
Ekenäs, S Koster	07:40	09:25	09:25	11:05	12:55b	15:20	17:00	18:45b	18:45		20:55a
Kilesand, S Koster		09:35	09:35	10:55	12:45b	15:30	17:10	18:35b	18:35		20:45a
Styrsö						15:40C					
Öddö		09:50C	09:50C								
t Strömstad Norra hamnen	08:10	10:05	10:05	11:55	13:55	16:00	17:40	19:40	19:40		

TECKENFÖRKLARINGAR

a = Endast avstigande. Båten ligger kvar på Koster. Ring för resa Sydoster-Nordoster
b = Endast avstigande (kvarligger Koster) 15/12 2019-5/3 2020 samt 2/11-12/12 2020
C = Anlöps efter telefonbeställning, 0526-20110, senast 1 timme före angiven tid

BRA ATT VETA:

Särskild godsfräja till Kosteröarna
se www.kostermarin.se/transport för information

HELGTRAFIK

Helgdagar trafikeras som söndag
Julafton trafikeras som lördag, EXTRATUR från Strömstad 14:25, trafiken ställs in efter 15:30
Juldagen ställs trafiken in efter 19:05.
Nyårsafton trafikeras som lördag.
Onsdag 8/4 och Skärtorsdag 9/4 samt Valborgsmässoafton 30/4 trafikeras som fredag.

Skuggade tider = Går endast under perioden 6/3-14/5 samt 31/8-1/11 2020

OBS! Förseningar kan uppstå.

Räkna med 30 min för byte till buss eller tåg.

Strömstad - Koster - Strömstad

För- / sensommar 2020 (Sommar, Högsommar, se tabeller nedan) perioden 15/5-11/6 samt 17/8-30/8

Kundservice 0771-4143 00

	M-F	M-F	Lör	M-L	Sön	Dagl	Dagl	Dagl	Dagl	Dagl	M-To,S	Fre,Lör	Fre,Lör
fr Strömstad Norra hamnen		06:25		08:15		10:00	12:00	14:00	16:10	18:20	20:15	20:15	22:00
Öddö						10:10G		14:10G		18:30G			
Styrsö							12:15G				20:25G	20:30G	
Västra Bryggan, N Koster	05:45	07:15	07:05	08:50	08:15	10:40	13:05	14:40	16:45	19:25	21:10a	21:15	22:55a
Långegärde, S Koster	05:40	07:20	07:00	08:55	08:10	10:45	13:10	14:45	16:50	19:30	21:15a	21:20	23:00a
Vettnet, N Koster						10:55	12:55		17:00	19:15			
Ekenäs, S Koster		07:02	07:20	09:10	08:30	11:05	12:45	15:00	17:10	19:05	20:55a	21:00	22:40a
Kilesand, S Koster		06:53	07:30	09:20	08:40	11:15	12:35	15:10	17:20	18:55	20:45a	20:50	22:30a
Styrsö				09:30G	08:50G				17:35G				
Öddö						11:35G			17:45G				
t Strömstad Norra hamnen	06:15	07:55	07:55	09:50	09:10	11:50	13:50	15:45	18:05	20:10		21:55	

TECKENFÖRKLARINGAR

a = Endast avstigande, båten ligger kvar på Koster
G = Öddö och Styrsö anlöps på begäran, säg till ombord eller hissa signal på kaj

BRA ATT VETA:

Särskild godsfräja till Kosteröarna
se www.kostermarin.se/transport för information

HELGTRAFIK

Helgdagar trafikeras som söndag
20/5 trafikeras som fredag

OBS! Förseningar kan uppstå.

Räkna med 30 min för byte till buss eller tåg.

Pälsdjur får inte vistas i salongen. Pälsdjur hänvisas till

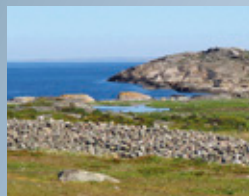
särskilt utrymme samt är välkomna på soldäck och akterdäck.

Badstränder med sand och klippvallar. På Nordkoster finns Basteviken, Björnsängen, Norrvikarna, Hasslevikarna och Familjeviken. På Sydkoster är Rörvik och Kilesand stora fina och populära badplatser nära bryggorna.

Nordkosters fyrtorn står högst uppe på berget Högen. Man kan gå stigen uppför berget och njuta av den fantastiska utsikten från dubbelfyren. Vid klart väder kan man se ända till Väderöarna, Norges kust och över Kosterfjorden till Strömstad.

På Nordkosters västsida har istiden lämnat tydliga spår och man kan se klapperstensvallar i ett härligt öppet landskap och tidigare strandlinjer framträder som en slingrande trappa i stenformation mot havet.

Lin färjan tar passagerare och lättare fordon mellan Nord- och Sydkoster. Den är bemannad under högsäsong och storhelger. Andra tider körs den av ö-befolkningen med "körkort" när de själva ska åka mellan öarna. Då kan man följa med över sundet.

Hembygdsmuseum finns på Sydkoster, Långegärde brygga, i det gamla sillsalteriets övervåning. Det är öppet på eftermiddagar under högsäsong. En hemslöjdsbutik finns på bottenvåningen som också håller öppet under högsäsongen.

Sveriges västligaste kyrka byggdes så sent som 1939 på Sydkoster. Under högsäsong bjuds det på sommarmusik under onsdagskvällarna. Information finns på anslagstavlor och vid kyrkan intill kyrkomuren.

Valfjäll heter Sydkosters högsta berg mitt emot kyrkan. Det finns en trappa upp till utsiktspplatsen och bänkar att vila sig på. Härifrån ser man ut över Kosterarkipelagen och Ursholmen. Små skyltar informerar om vad man ser.

Naturum i Ekenäs är Kosterhavets informationscenter och entré till nationalparken. Kostnadsfritt kan man ta del av naturfilmer, krabbmete, klappakvarium och en mängd andra aktiviteter både inom och utomhus.

Snorkelleden längst bort i Rörvik är en naturstig under ytan. Följ stationerna i vattnet och läs om havsbotten och vad du ser omkring dig. Snorkla eller frisimma. Det är relativt grunt.

KOSTERBLADET 2020

Utgivare: Koster Marin
Redaktion: Susanne Enfors-Davies
 sus.koster@telia.com
 Lars-Ove Loo
Ansv. utgivare: Håkan Eriksson
Grafisk Form & produktion: Andeas Jacobsson,
 Gamla Kvarnen
Upplaga: 32 500 ex
Omslagsbild: Arne Öhnell
Karta: Susanne Enfors-Davies

Koster Islands

To the west of Strömstad lie the Koster Islands noted for their scenic beauty and the Kosterhavet national park. These are Sweden's most westerly populated islands. The two main islands, Nordkoster and Sydkoster (North and South Koster) are separated by a narrow sound. Around them lie the Koster archipelago with a large number of skerries and rocky isles.

The fjord, Kosterfjorden is 250 meters deep and 3 kilometres wide and separates the islands and the archipelago from the mainland. With its deep water currents from the North Atlantic it has the highest salinity in Sweden. Here 6000 different marine species can be found, including 200 species that are unique. Parts of the islands and the archipelago have been nature reserves for a long time. In 2009 the whole area became a national park, Kosterhavet (The Koster Sea) because of its unique marine life and diversity. On the south island close to the quayside at Ekenäs lies the national park visitor centre (naturum). Entrance is free. See a small aquarium, exhibits, films and free audio guides in English, German, Norwegian and Arabic.

The bedrock around Koster is gneiss as opposed to the rest of the coast and archipelagos which is mainly composed of granite. Volcanic processes have created black lines of diabase in the gneiss. Legend says that the devil himself created these lines while taking the form of a wild stallion that was captured and made to harrow. Furious, he ran into the sea and left visible black lines in the rock that can be seen all over the archipelago.

Nordkoster is a mere 4 km² consisting of both beautiful and dramatic scenery within a small area. Here you can find lovely beaches, heather clad moors and brushwood. On the west side seldom seen geological variations are present, as are large rubble fields and clear traces from the last ice age. Nothing is far away and you can easily walk across the island on the marked paths. The highest point above sea level, 58.8 metres, is the Kosterbonden peak on Nordkoster, where in 1849 two lighthouses were built. From this peak there are magnificent views over Kosterhavet. On a clear day it is possible to see Väderöarna (The Weather Islands) to the south and the mountains of Norway to the north.

Sydkoster is the larger of the two islands, around 8 km². Bike hire is available at Ekenäs and Långegärde jetties. There are large beaches such as Rörvik near Ekenäs and a long sandy beach at Kilesand. There are also forests and the tracks and roads more numerous than on Nordkoster. Valfjäll, opposite the small wooden church is a beautiful viewpoint.

The stairway gives you a helping hand on your way up where you can sit and gaze out over the Koster archipelago. To get between North and South Koster you can take the yellow cable ferry. During the summer months and holiday weekends there is always someone to help you across.

There are around 300 permanent residents living on the islands, roughly a third live on the north island. Fishing used to be the main occupation on the islands and a few fishermen still remain today. Shrimp, lobster and crayfish are the main catches. Tourism is an important source of income, even if the peak season is relatively short, only eight to ten weeks. If you are to a degree self-reliant and enjoy nature, you can have a wonderful time during the spring and autumn. As Koster is a "suburb" of Strömstad on the mainland, many islanders make the daily journey over the fjord to work.

It is common to have small businesses, the motto being "employ yourself if nobody else will". Being the last frontier of the EU, this area is advantageous for border-crossing shoppers from Norway. School and day care exists on the south island. When the children reach ten they start school on the mainland. There are grocery shops on both islands. The shop on the north island is open only during the peak summer period, whereas the shop on the south island has regular opening hours all year round. During the peak season many more facilities and shops are open: fish shops, restaurants and art and craft studios.

Emergency services are found on both islands, dial 112

Travel information

Ferry ticket on your smartphone: Download our app Västtrafik To Go app via App Store or Google Play. Search for ticket from Strömstad norra hamnen to Nordkoster or Sydkoster. Pay with creditcard or the Swish app. Ferry ticket, can also be bought from the ferry stop ticket machine in Strömstad or on board. No cash payment. The Västtrafik ticket system with pre-paid cards are valid on board.

Your ferry ticket is valid between Strömstad and Kosteröarna on any of the three ferries to any jetty on the islands and allows you to return to Strömstad from any jetty. Children under the age of 7 travel free of charge. Schoolchildren travel at a reduced rate until the age of 20. There is a reduced rate for families departing from Strömstad before 9.00am. You may return the same day at any time of your choice. The whole family must travel together.

Group bookings are possible during certain times, minimum 20 paying travellers. Book in advance at least three days before travel.

Snabbguide för dagsturister

Ett sätt att besluta sig för vad man vill se eller göra på Koster är att utgå från sin rörlighet eller vad man vill göra. Ingen av de båda öarna är ”bäst”, utan de passar alla. Vill man se båda öarna kan man åka över det smala Kostersundet med den gula linfärjan när den är bemannad under storhelger och på högsommaren.

Parkera bilen utanför Strömstad om det är högsäsong och åk parkeringsbussen till centrum. Annars kan man parkera vid sjukhuset. Därifrån är det nära till torget där Kosterbåtarna lägger till. Betala avgiften, parkeringsvakterna är effektiva. Det går också utmärkt att åka med Västrafiks bussar och tåg till Strömstad. Kosterbåtarna är röd-vita katamaraner som går många turer varje dag året runt. Turlistan finns här i tidningen och på: www.kostermarin.se

Biljetten bör helst köpas innan färd. Båtbiljett i din smartphone: ladda ner Västtrafiks To Go app via App Store/Google play. Sök biljett från Strömstad norra hamnen till Nordkoster, Sydkoster eller någon av bryggorna. Betala med kreditkort eller Swish. Det finns också en biljettautomat vid båtarna. Om man inte hinner köpa biljett finns det möjlighet att köpa den ombord. OBS! ingen kontantbetalning!

Kosterbåtarna sätter in extra båt ifall passagerarantalet blir för stort. Ingen blir akterseglad någon längre stund. På båtarna finns enklare förtäring i kiosken och rena toaletter. Båtarna är anpassade för rörelsehindrade. Djur med päls får stanna ute med hänsyn till allergiker. Vilken kosterbåt man åker med spelar ingen roll, alla röd-vita båtar har samma biljettsystem. Gå av båten på valfri brygga och på igen vid en annan eller samma. Biljetten gäller mellan Strömstad och Koster.

Med små barn eller om någon är lite rörelsehindrad, kan ett klokt val vara att gå av på Västra Bryggan Nordkoster eller på Ekenäs eller Kilesand på Sydkoster.

Västra bryggan Nordkoster: Nära till restauranger, hamnens toaletter och knappt 150 meter uppför backen till vänster ligger badstranden Basteviken. En sommaröppen butik ligger till höger ovanför backen.

Ekenäs brygga Sydkoster: Här ligger Kosterhavets informations-center naturum, ett hotell, restaurang med rökeri, hamngrill, sommaröppen fiskaffär och toaletter. Ovanför backen, på den asfalterade vägen och sedan till höger mellan tennisbanan och Solkosters reception, går vägen till badstranden i Rörvik.

Kilesand Sydkoster: Båten lägger till alldeles vid den stora badstranden och endast 100 meter därifrån ligger Kostergården med boende och restaurang.

Långegärde Sydkoster: Här finns det sommartid restauranger, ett hembygdsmuseum som öppnar på eftermiddagen och en hemslöjdsbutik. Det är närmaste bryggan till Valfjäll och Kosters Trädgårdar.

Vettnet Nordkoster: Här finns sommartid en naturcamping som inte har något annat utbud än havet, naturen och kallvatten. Vill man övernatta där måste man komma ihåg att boka sin plats först. Det är många som vill leva några dagar i naturlig enkelhet.

Cykeluthyrning finns bara på Sydkoster och vid alla bryggorna. Det är enklast att hyra cyklar på ön, eftersom det kostar en avgift och det kan vara trångt att ta med sig egen cykel på båten. Ön är relativt liten och man hinner cykla överallt. Utbudet av allehanda varianter av cykelfordon är stort.

För naturvandrare passar båda öarna alldeles utmärkt. Man packar med fördel med sig mat för hela dagen. Den kan man handla i butiken eller annars planera in ett restaurangbesök. Sedan kan man ta en titt på kartan i tidningen och välja en vandringsled. På Syd kan man vandra långt. Naturen är slående vacker och man blir relativt ensam på stigarna. På Nord går vandringslederna i slingor och ön är så liten att man knappast går bort sig oavsett karta. Naturen på Nordkoster är mer dramatisk, storslagen och öppen. Här finns Kosters dubbelfyr uppe på berget Högen. Badstränderna i norr är fantastiska.

Ha det så trevligt!
Susanne Enfors-Davies

Allemansrätt

Vad betyder ”Alle mans rätt”? Jo, den juridiska innebörden är: Att oavsett vem som äger marken ska alla ha tillgång till naturen i Sverige. Denna ”rätt” betyder inte att man får kliva omkring hur som helst. Denna frihet betyder också skyldigheter. En enkel och bra beskrivning är: *Inte störa - inte förstöra.*

Den som rör sig i skog och mark är skyldig att visa hänsyn till sin omgivning, såväl för växt- och djurliv som till andra människor i närheten, vare sig de också ägnar sig åt friluftsliv eller är fastighetsägare som har rätt till ”hemfrid” vid sitt hus. Man får gå över tomtmark vid bostadshus och sjöbodar. Men en rimlig ”hemfridzon” gäller. Ingen markägare kan räkna med eget privat område vid stränder och bryggor eller på vägar/stigar. Markägare får inte vidta åtgärder som hindrar eller avhåller allmänheten från att vistas vid stranden eller på stigen.

Allemansrätten vid vatten innebär att alla ska kunna komma ner till stranden. Ingen tillåts utvidga sin privata zon genom att göra anordningar som utökar tomtmarken (olaglig privatisering). Det kan vara skyltar med text som ”Privat område”, ”Privat badplats”, ”Tillträde förbjudet” etc. Sådana skyltar är inte tillåtna. Man får inte anlägga terrasser, stängsel eller annan anordning som hindrar det rörliga friluftslivet.

Länsstyrelsen har speciella regler för öarnas naturreservat och i nationalparken. Att tälta brukar vara tillåtet på andra platser, men på Nord- och Sydkoster råder tältningsförbud utom på anvisad plats. Tältning på holmarna i arkipelagen är dock tillåten under vissa tider på vissa öar, se: Kosterhavet.se

Besökaren hälsas varmt välkommen ut i den härliga skärgårdsnaturen. Låt oss alla vara rädda om den och visa varandra hänsyn.

Susanne Enfors-Davies

Linfärjan Kosterlänken

*Linfärjan är bemannad under högsäsong och storhelger.
Avgift per överfart är 15 kronor per person/fordon.
Barn till och med 13 år åker gratis.*

Betala biljetten med SMS:
Svensk mobil 72456
Norsk mobil 2332
Skriv in texten KOSTER

Kortbetalning är möjlig när färjan är bemannad med personal.
OBS ej kontantbetalning!

Är du behörig förare av linfärjan betalar du inte avgift per överfart om du uppvisar giltigt linfärjekort. Kortet är giltigt när årsavgiften är betald och märkt med en dekal för innevarande år. Dekalen hämtas hos Nordkosters Fiskehamnsförening på Västra Bryggan. Om du inte har behörighet att köra linfärjan och den inte är bemannad, hänvisas du till ordinarie färjetrafik med Koster Marin eller till att invänta behörig förare och åka med som passagerare.

Posten samt Hemsjukvården och Hemtjänsten har förtur vid köbildning.

Linfärjekort erhåller man efter godkänd introduktionskurs och kostar 400 kr per år. Två godkända personer kan registreras på samma kort. Är du intresserad av kursen, kontakta Nordkosters Fiskehamnsförening.

Tillåtna transporter och regler: Se skyltar vid linfärjan eller <http://stromstad.se/trafikochinfrastruktur/linfarjor/linfarjankosterlanken>

Cykla & Vandra • Cycling & Hiking

Cykelutflykt på Sydkoster/ Cycling on South Koster

Här har vi ställt samman kort färdbeskrivning på rekommenderande cykelstråk. Nordkoster är den mindre av öarna, både avstånden och naturen lämpar sig bättre för vandring.

For those of you that want to experience this fantastic island by way of a bicycle, we have compiled short route description on recommended bicycle routes. You cannot use bicycles to get around on North Koster.

Ekenäs – Långagärde

Längd/ Length 4 km

Börja cykla västerut, fram till Torget cyklar du på öns enda asfalterade sträcka. Vid Torget hittar du helårsöppna matbutiken och bankomat. Försätt höger vidare på grusväg till Långagärde.

Att upptäcka: Du kommer att cykla förbi Koster Trädgårdar, Koster Kyrka och missa inte trappan upp till utsikten Valfjäll.

To discover: Start cycling westward on the island's only paved stretch, until reaching The Square (Torget). Look for the sign there that leads you on the continued tour onto the gravel road up to Långagärde. You'll ride past The Koster Gardens and Koster's Church. And please do not miss taking the stairs to the top of the peak of Valfjäll where the panorama view is fantastic. At The Square there is a grocery store with an ATM.

Långagärde – Kilesand

Längd/ Length 5 km

Från Långagärde hamn cykla söderut i riktning mot Torget. Härifrån fortsätter du höger med sikte mot Kilesand. Längs detta stråk finns möjlighet att göra många avstickare, både till fots och på cykel.

Att upptäcka: Missa inte utsiktsplatsen Ramnefjäll och strandängarna vid Breviks-bukten med mysiga picknickbord och havsutsikt.

To discover: From the port of Långagärde begin cycling south towards The Square (Torget). Once here, continue towards Kilesand (this road is visibly signed). Along this route you are able to make many detours, both on foot and on bike. Do not miss the viewpoint Ramnefjäll and the seaside meadows at Breviks bay with cozy picnic tables and picturesque ocean views.

Cykeluthyrning/ Bicycle Rental

Det finns möjligheter att hyra cykel för hela familjen vid alla bryggor på Sydkoster. Hämta här – lämna där; hyr cykel i Ekenäs och lämna den i Långagärde eller vice versa. Egen cykel får du ta med på Kosterbåten mot en avgift.

There are opportunities to rent a bike for the whole family at all the ports on South Koster. Pickup here – Leave there; rent a bike at the port of Ekenäs and drop it off at Långagärde. Or the other way around. Simple & convenient! You can also bring your own bike with you on the Koster ferry for a fee.

Vandring Nordkoster/ Hiking North Koster

Nordkoster runt

Två markerade rundslingsor tar dig snabbt och enkelt ut på ön, vita slingan är 4 km och orange slinga 3,5 km. I norr korsar slingorna varandra och från Norrvikarna sammanstrålar lederna varandra och du följer vit och orange markering tillbaka till utgångspunkten. Längs de markerade

lederna finns många möjligheter till genvägar, omvägar och avstickare så du behöver inte planera i detalj utan ta gärna dagen som den kommer när du besöker Nordkoster. Orienteringskarta finns vid bryggorna och i terrängen.

Att upptäcka: Klapperstensfälten vid Valnäsbukten är imponerande spår från istiden och havet som format vallarna när Koster stigit ur havet under landhöjningen. Valnäs med dess kärrmarker är hemvisten för den lilla unika Bohusranunkeln. Högen med Koster's fyrrar (58.6 m.ö.h.), Koster's högsta punkt bjuder på fantastisk utsikt. Basteviken, Norrvikarna och Hasslevikarna erbjuder fina badmöjligheter. På båda sidor av Kosterundet finns flera sommaröppna restauranger. På Nordkoster finns Koster's enda campingplats.

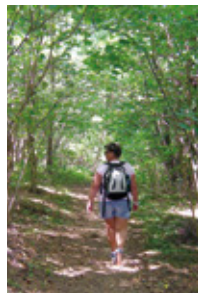
The North Koster Roundabout

Two marked circular routes take you quickly and easily around the island, the "white trail" is 4 km long and "orange loop" is 3.5 km in distance. On the north part of the island, both paths loop cross each other.

From Norrvikarna they again converge and join together and you can from there follow both the white and orange marker back to the starting point. Along the marked trails there are many opportunities for shortcuts, detours and side trips so you do not have to plan your walk in detail. But it is always recommended that you allocate a full day when you visit North Koster (Nordkoster). Orienteering maps for North Koster are also available at the pier (Västra Bryggan) and around in the terrain.

To discover: The shingle fields at Valnäsbukten are grand remnants from the glaciers of the last Ice Age, that together with the sea shaped these unique patterns when Koster geologically arose from out the sea. Valnäs with its marshes is home to the small unique species called Bohusranunkeln, which is a North American perennial herb that has its sole Swedish presence here in the Koster area. The rock piles surrounding North Koster's lighthouses (58.6 m above sea level) are the Koster islands highest point and this spot offers stunning views.

The areas of Basteviken, Norrvikarna och Hasslevikarna offer excellent yet non safeguarded swimming opportunities for those of you that want to jump into the ocean. There are several small restaurants located on both sides of Kosterundet. There is also a "green campground" located on North Koster.

Vandring Sydkoster/ Hiking around South Koster

Långegärde – Ekenäs

Längd/ Length 3,5 km

Led/Trail Blå markering/ blue marker En populär tur som bitvis går längs strandkanten, genom lövskog och förbi öppen ängs- och åkermark. Sista sträckan fram till huvudvägen ansluter en annan led, och du följer blå/gul markering mot Ekenäs.

Att upptäcka: Bohuslinden i Ekenäs, se skyltning vid tennisbanan. Naturum Kosterhavet, Fiskrökeri och Koster's enda hotell finner du i Ekenäs.

Avstickare: Rörvik; badplats med snorkelled.

A popular tour that partly runs along the shoreline, through a deciduous forest, past open meadows and arable farmland. The last stretch up to the main road connects to another point, and from there you follow the blue / yellow marker towards Ekenäs. **To discover:** The rare tree The Large Leafed Lime or Linden (Bohuslinden) is found at Ekenäs, see signs at the tennis court by Solkoster.

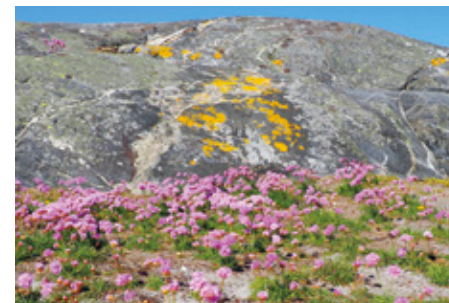
Detours: At Rörvik, known as one of Sweden's top beaches, swimming is possible also on a special snorkel line path. Naturum (Kosterhavets Information Center), The Smokehouse, a kiosk and the islands only hotel are also located at Ekenäs.

Långagärde – Ekenäs via Brevik

Längd/ Length 7 km

Långegärde- Brevik 4 km/Brevik-Ekenäs 3 km

Led/Trail Gul markering/ Yellow Marker Naturskön vandring i omväxlande landskap såsom öppna betesmarker och gammal bladskog. Möjlighet till svalkande bad finns vid Bergdalen och Brevik.

Att upptäcka: Brevik, en pittoresk gammal fiskehamn med strandängar, bad och rastbord. Koster's blivande skulpturpark.

Scenic hiking route past beautiful meadows and alternating landscapes such as open pastures. Possibility to take a cool ocean dip at either Bergdalen or Brevik.

To discover: Brevik, a picturesque old fishing port with shoreline meadows, beaches and picnic tables. Koster's Sculpture Park will be created near this path.

Kilesand – Långevik

Längd/ Length 5 km

Led/Trail Grön markering/ Green Marker Vandringsled går över hela Sydkoster, både på stigar och längs grusvägar med många möjligheter till upptäckter. Vid slutmålet Långevik möts hav och strandängarna med hela Koster'skärgården i väster.

Avstickare: Valfjäll med hänförande utsikt över Kosteröarna. Besökssträdgården Koster's Trädgårdar & Skulpturparken. Vid Kilesand finns en restaurang och glasskiosk.

A footpath that runs across South Koster, both on trails and along dirt roads with many opportunities for exploration. At the end destination of Långevik coastal meadows dramatically meet the sea with the whole Koster archipelago to the west. **Detours:** Valfjäll with its breathtaking views of the Koster Islands. Visit the well-known Koster's Gardens & The Sculpture Park. At Kilesand there is also a restaurant.

Ekenäs – Brevik via Kilesand

Längd/ Length 7 km

Ekenäs – Kilesand 3km/Kilesand - Brevik 4 km

Led/Trail Röd markering/ Red Marker Kustnära led tar dig förbi Nästången, ett våtmarksområde med ett rikt fågelliv, för att sedan följa havet fram till Kilesand. Härifrån kan du välja att gå via Kyrkosund som är delvis spädd för att underlätta framkomligheten längs stenstranden eller ta den enklare vägen förbi Ramnefjäll för att komma till slutmålet Brevik.

Att upptäcka: På Kilesandstranden kan du beundra den vackra martornen, Kostertisteln.

Sista sträckan fram till Breviks hamn går över örtrika strandängar och du vandrar i nationalparken ett stycke då området här är en av två delar av huvudöarna som ingår i själva nationalparken.

A seaside path takes you past Nästången, a wetland with abundant bird life, and then you follow the sea until Kilesand.

From here you can choose to go through Kyrkosund, where the path is partially boarded with planks to make it easier for you to make your way along the pebble beach or to get past Ramnefjäll in order to get to the final destination of Brevik.

To discover: At Kilesand you can admire the beautiful Koster thistle and its beautiful sandy beach. The last leg of the hike before Breviks port takes you over pretty coastal meadows and you are then walking in one area of the main islands that are included in the national park.

app: Vandring i Kosterhavet

Other important information!

Cable ferry Kosterlinken

Between North and South Koster (Långagärde – Västra Bryggan) there is a small cable ferry. The ferry is staffed in the summer months for those who want to discover both islands in one day. During other times of year you can travel between the islands on the Koster ferry (check schedules). The trip across the sound on the line ferry costs 15 SEK.

Nature reserve Kosteröarna

At all the ports for the Koster ferry you will find detailed information signs of the island. Even the hiking trails are marked out on these maps.

Guided tours

As part of your stay here you can also experience the Koster archipelago by boat. During the summer months fishing tours and seal safaris depart from the Koster Islands.

For more information:

Strömstad Infocenter, north harbour in central Strömstad (where the Koster ferries depart). Phone: + 46 (0) 526-623 30, www.stromstad.se The Reception at visitor's center Kosterhavet, Ekenäs on South Koster Phone: +46 (0) 10-22 45 400, www.kosterhavet.se

AB Kusters Framtid

Ett nytt företag har dykt upp på Koster och här presenteras det av ordföranden.

I många, långa år har många, olika människor arbetat på sin fritid för att hålla liv i den plats vi älskar så mycket och bor på hela året. Nämligen Kosteröarna. Det handlar om att få ha kvar skolan, få hit inflyttning av unga och till dom kunna erbjuda boende till rimligt pris, och många fler frågor. Gör vi inget så ser vi en tydlig trend åt fel håll. Färre åretruntboende, en skola som försvinner och slutligen blir paradiset på jorden endast ett attraktivt besöksmål.

Istället vill vi se en åretrunt levande ö med bra infrastruktur, möjlighet till inflyttning i befintliga hus som hyrs ut på helår, eller i nya hus och lägenheter, en funderande skola, en välutnyttjad butik, turister året om i lagom ström, bra kommunikationer till fastlandet och god kommunal service. Vi ser ett lokalsamhälle som tydligt tagit ställning för att leva inom de planetära gränserna, vi har ställt om till ett ekologiskt livsvänligt samhälle. Vi vill helt enkelt gå i täten för vår utveckling tillsammans med Kosternämnd och Samhällsförening.

Under 2019 bildades AB Kusters Framtid som är ett lokalt ägt aktiebolag, ett socialt företag. I det kan alla vara med och finansiera eller arbeta för utveckling och framtid på Koster och som avkastning får man ett levande samhälle, som det är möjligt för alla att bo i. Bolaget befinner sig i en uppstartsfas där förmedling av jobb och boende står i centrum. Vi letar också aktivt för att skapa fler bostäder. Tillsammans med Kosternämnden bevakar vi frågor som rör skolan, båturlistan och annan service.

Bildandet av utvecklingsbolaget kom som ett resultat efter att ha genomfört en s.k. Lokal ekonomisk Analys (LEA) i vilken vi fick syn på hur pengaflöden ser ut på ön och hur akut vår situation verkligen är.

Ekologisk mat med kultur

Bara en kort bit uppför backen vid Västra Bryggan på Nordkoster ligger Kosterhavets Ekobod i ett till synes vanligt skärgårdshus. Det är tidigare Ulf Erikssons morföräldrars hus som han har omvandlat till en ekologisk restaurang med sikte på ett hållbart liv och lokala produkter. Ulf ville förvalta sitt Kosterarv och berika både sitt eget liv och andras. Hans filosofi är att vi ska ta hand om planeten och oss själva på ett bra sätt. Det är också Sveriges västligaste kulturscen då det bjuds på musikkvällar med lite olika varianter som pop, stråkorkester, dragspel, teater och föreläsningar under äppelträden. Man får en avspänd "hemma hos" känsla i trädgården nedsutten i det brokiga möblemanget av återanvända stolar och bord. Menyn är flexibel beroende på vad som är i säsong och vad som går att få tag i. En del av recepten är mormor Annas, bland annat nordbohuslänsk husmanskost som mustiga soppor och en del bakverk. Ulf vill ge både gäster och personal stimulans i variationen och en önskan om att gästerna ska få en härlig kosterupplevelse.

I befintliga föreningar och organisationer, såsom Kusters Samhällsförening, Kosternämnd mm. finns mycket kompetens och erfarenhet av vad som kan göras, men det saknas ekonomiska muskler. Därför bildade vi ett lokalt utvecklingsbolag. Huvudägare är Företagareföreningen och Samhällsföreningen, utöver dem så har ett 50 tal Kostebor, deltidbor och lokala företag köpt aktier i bolaget.

Bolagets huvudsakliga fokus är:

- Att driva på byggande och boende. Vi arbetar aktivt bl. med Filjestadsprojektet (där har Strömstadsbyggen sedan ett par år planerar etablering av ca 10 smålägenheter). Projektet går mycket långsamt så vi måste också undersöka förutsättningarna för att genomföra egna bostadsprojekt. Vi stöttar också andra bostadsinitiativ bl.a. bildandet av en Kooperativ Hyresrättsförening, främst bestående av unga nyinflyttade och andra som vill flytta hit.
- Vi söker ständigt efter åretrunthus som kan hyras ut hela år för att möjliggöra inflyttning. Det finns ett 20 tal aktiva inflyttarlystna människor som vi återkommande har kontakt med.
- Vi arbetar aktivt med att skapa nya arbetsplatser. T.ex. Har vi etablerat fastighetsservice (tillsyn, städning, gräsklippning, snöröjning, halkbekämpning och mindre reparationer) och administrativ service där vi erbjuder bokföring, redovisning, medlemsservice och även revision till arbetssökande delvis nyinflyttade.

Välkommen att delta!
Se kustersframtid.se eller maila
helena@kusterstradgardar.se

Helena von Bothmer
Ordf. AB Kusters Framtid

Susanne Enfors-Davies

Ulf Eriksson

Sibirien

Ute på Hamnholmen mitt emot Ekenäs brygga, låg ett litet sillsalteri som i dagligt tal kallades för "Sibirien". Det brann någon gång under 1880-talet. Ägarna var två bröder Sylwander från Strömstad, som 1889-1890 byggde ett nytt och större salterier längst ute på Hamnholmens södra udde i Söuebukten. Här jobbade främst kvinnor som också bodde i salteriet under hela sillperioden. Men sillen försvann från Koster och salteriet behövdes inte mer. Sillsalteriet revs 1918 och flyttades till Långegärde. Det fick behålla sitt namn Sibirien, för det var kallt även på Långegärde.

Ur boken: Koster - som Folke Larsson ser det, av Arvid Möller, utgiven av Kusters Hembygdsförening.

Hembygdsföreningen tog över byggnaden i början på 1980-talet och gjorde en omfattande renovering. Ett litet hembygdsmuseum inreddes på övervåningen som håller öppet på eftermiddagarna under högsommaren. Där kan man se de gamla hummervälena i de olika färger som fiskarfamiljerna använde. Gamla tiders boendemiljö från öarna visas, liksom andra kulturella föremål från skärgårdslivet och en hel del gamla foton.

På bottenvåningen finns en trevlig hemslöjdsbutik och Sundets Skaldjurscafe.

Mycket av öarnas gods, landar i Långegärde och det kan ge ett rönt intryck på hamnplanen. Men det är mycket som ska transporteras både hit och dit på en populär turistö och någonstans måste godset hanteras. För övrigt finns det här ett center för sportdykare, kakakuthyrning, cykeluthyrning, toaletter och en av lokalbefolkningens favoritrestauranger Paco's.

Hummerväle,
Eno Tobiasson.

Susanne Enfors-Davies

Kusters kyrka

Sveriges allra västligaste kyrka ligger på Sydkoster intill vägen vid foten av Valfjäll. Kyrkan är byggd i trä så sent som 1939. Tomten skänktes av fyrvaktaren Ernfrid Hagward. Tidigare hade man åkt båt till Tjärnö för gudstjänst och andra kyrkliga förehavanden, där ligger också kusterbornas förfäder begravda. Först 1957 öppnade kyrkogården på Sydkoster. Den ligger inte i anslutning till kyrkan utan en bit bort i nordöst mot Ottolvik. En askgravlund har skapats intill kyrkan där aska kan gravsättas. Förvaltningen vårdar lunden där anhöriga kan placera snittblommor och tända ljus på en särskilt ordnad plats. Vid kyrkomuren är en vacker natursten rest av Kusters Hembygdsförening för de som havet har tagit. Inskriptionen lyder: "Till minnet av de kusterbor som mist sina liv på havet". Deras namn finns att läsa på en tavla i vapenhuset målade av konstnär Arne Öhnell. Det är vanligt att avlidna öbor önskar få sin aska spridd i havet och det finns en minnesbok där anhöriga kan formulera ett nedskrivet minne.

Kyrkan är en mycket populär bröllopskyrka. Spiran i toppen av tornet kröns av ett kors med en förgylld krona överst. Dessa symboliserar jordisk bedrövelse och kristen triumf. Altartavlan är målade av Gunnar Torhamn och passande nog, med tanke på kyrkans läge, föreställer den "Jesu sjöpredikan". Annan utsmyckning som tavlor är målade av lokala konstnärer, bland andra Kjell Borg och Per Thorlin. Votivskeppet är en fullriggare med namnet Koster och är tillverkad av tulltjänstemannen Harry Nordberg. Votiv kommer ur latinets votum - lovat åt Gud. Det kan vara en önskan om välgång på havet, ett minne av någon förlorad eller tacksamhet över att själv eller andra undkommit fara. Ordinarie gudstjänst är någon gång i månaden, men musiklivet är rikligt och Kosterkören håller många årliga konserter och sjunger regelbundet i högmässan. Sommardag på onsdagar är det "Sommarmusik i kyrkan", vilket är ett ypperligt tillfälle att besöka Kuster kyrka och uppleva stämningen. Från 1 juni till sista augusti är kyrkan öppen för besökare dagtid. Information finns på webben och på kyrkans egen anslagstavla intill kyrkomuren.

Susanne Enfors-Davies

Kosters Sportklubb - KSK

Sportklubben startades som en ideell förening redan 1961. KSK-huset byggdes 1981 då badstugeföreningen skänkte mark till att uppföra en större byggnad som skulle inrymma framför allt en gymnastiksal till skolbarnen och för andra aktiviteter. Skolbarnen hade likt andra småskolor haft gymnastik i den mån det går utomhus, i korridoren och i slöjdsalen. Byggnationen av KSK-huset utfördes till stor del av ideella krafter, men också med hjälp av kunnigt branschfolk. En konstauktion av skänkta alster hölls på skolgården för att samla in pengar. Men hjälp av flera donationer där folk bidrog med vad man kunde, fick man ihop omkring 120 000 kronor som grundplåt till bygget. Efter något år stod huset på plats med gymnastiksal, kök, duschar och bastu, postkontor, bibliotek och västuga. Ksk-föreningen underhåller ett stort hus och har förbättrat standarden genom åren. Ännu är det många frivilliga som arbetar helt gratis. Medlemmar och viss uthyrning hjälper ekonomin. Fotbollsplanen som är tillgänglig för såväl besökare som bofasta sköts av Sportklubben.

Det händer en hel del under året i KSK-huset. Skolan och förskolan använder gymnastiksalen i undervisningen. De bjuder också på vår- och höstkoncert med skolbarn som spelar i Kosterorkestern under ledning av Bengt Johansson. Som årsmedlem och mantalsskriven på öarna har man tillgång till gymnastiksalen som också är också en plats för annat umgänge. Aktiva medlemmar har verksamheter som aikido på tisdagar, ibland är det badminton på onsdagar, innebandy och symöte på torsdagar, bastu kl. 17 på fredagar.

Det finns en genuin kostertradition sedan många år att gå poängpromenad på långfredagen. Det är lite av en folkfest och en hemvändardag. Promenaden brukar locka omkring 300 personer som vill vandra, svara på frågor och mingla vid fikaborden. Promenaden blir lite olika sträckning år från år eftersom det är vädret som bestämmer var det är kan vara lämpligt att ta sig fram

Ovan, Irene Waenerlund är en av sommarloppisens ideella krafter. T.v, En av många utställare på julmarknaden, GalleriAnn, Ann Husby. Nedan, Långfredagens poängpromenad är en av vårens trevliga nöjen.

för en trevlig stund i kosternaturen. Vinsterna är sponsrade av lokala företag såväl i lotteriet som frågesporten. Under högsommaren finns det en mycket populär loppis i gymnastiksalen. Det är öppet tis-ons-tors från 10 till 16. Allt drivs helt ideellt. Det är omsättning på prylarna och det strömmar in nytt hela tiden, vilket gör att man kan besöka loppisen flera gånger utan att behöva bli besviken. Vill man själv lämna in möbler, bör det göras i början på sommaren eftersom det finns begränsat med lagringsutrymme för det som inte har blivit sålt. Tredje helgen i augusti brukar det vara dags för Kosterrundan. En löptävling som startar och avgörs vid KSK-huset. Det finns fyra klasser, 12 km dam och herr, 6 km ungdom och 6 km motionärer. Här är sträckan densamma och går över väg, strand, stigar med stock och sten. Det gäller att hålla reda på fötterna för naturen gäller som underlag. Det är fina priser till deltagarna, en plakett skapad av Arne Öhnell. Segrarnas vinster är dessutom extra fina eftersom de dessutom är målade.

Gymnastiksalen är också platsen för öarnas julmarknad i slutet på nov/början på dec. Det är mest lokala utställare som säljer sina produkter från öarna. Det är en välbesökt tillställning där ett dignande fikabord lockar till att sitta ner och träffa vänner och bekanta.

Gymnastiksalen är tillgänglig att hyra för fest eller annat, hör med: ima_anderrson@hotmail.com

Postnord och Kosterstiftelsen hyr lokaler av föreningen och det är "liv" i huset året runt. Denna aktiva förening har framtidsplaner på att bygga ett gym. Annan relativt nära framtid är att Sportklubben fyller 60 år och KSK-huset 40 år 2021.

Susanne Enfors-Davies

KSK-huset uppfördes vid skolan på Sydkoster. Foto: Arne Tomasson

Samlade ideella krafter byggde KSK-huset 1981. Foto: Arne Tomasson

Kontaktuppgifter Kosteröarna / Contact information Koster Islands

Brandkår, ambulans, polis / Emergency Services	112	
Sjukvårdsrådgivning / Health Care Advice	1177 / +46 771-11 77 00	www.1177.se
Vårdcentral Bohuslinden / Health Center	0526-187 87	www.bohuslinden.se
Vårdcentral Capio / Health Center	0526-79 90 00	www.capio.se/stromstad
Veterinär / Veterinary	0524-420 00	www.dingleveterinarerna.se
Veterinär / Veterinary	0526-666 66	www.stromstad-djurklinik.se
Västrafik / Ferries, buses, trains local / regional	0771-41 43 00	www.vastrafik.se
Kosterbåtarna, Koster Marin AB / Koster ferries	0526-201 10	www.kostermarin.se
Turistinformation / Tourist information	0526-623 30	www.stromstad.se
Nordkoster		
Affären / Grocery store	0526-200 43	
Ateljén Nordkoster / Art	0702-13 39 50, 0526-205 20	
Basteviken Stugby / Accommodation	+47 91 73 72 96	www.bastevikenstugby.com
Kosterhavets Ekobod	073-679 40 56	www.kosterhavetsekobod.se
Kosteröarnas Bygg / Constructor	0703-10 70 09, 0526-205 42	
Reservatet Nordkoster / Camping		www.reservatet.nu
Strandkanten/Restaurant	0526-202 99	www.strandkanten.se
Sydkoster		
Ateljé Lövås / Art, courses, yoga, shop	0704-17 43 19, 0708-43 46 06	www.ateljelovas.se
Bokhandlarens Pub / Restaurant	0706-73 04 42	
Byggfirma Sverre Halvorsen / Constructor	0705-88 06 44	www.sverresnickare.se
Elimkyrkan / Evangelical free church	070-283 10 39	
Hamngrillen / Fast food	0526-205 71	
Hotel Ekenäs Koster / Hotel and restaurant	0526-202 50	www.hotelkoster.se
ICA Sydkoster / Grocery store	0526-200 35	www.ica.se
Kajak Stefan von Bothmer / Kayak guided tours	070-600 13 13	www.kosterstradgardar.se
Keramikverkstad, Monica Larsen / Pottery workshop	0526-206 00	kosterkeramik@hotmail.com
Kilesands Bygg / Constructor	0706-73 00 41	www.kilesandsbygg.se
Kostergården / Accommodation	0526-10 000	www.kostergarden.se
Koster kajakuthyrning / Kayak rental	070-653 90 95	www.tridentdivers.se/kajak.htm
Kosterlamm / Sheep farmer	070-748 31 07	kosterlamm@live.se
Kosters Trädgårdar / Garden, restaurant, art	0526-205 88	www.kosterstradgardar.se
Naturum / National Park Visitor Centre	010-224 54 00	www.kosterhavet.se
Paco´s / Restaurant	0706-35 97 01	
Strömstads Slöjd och hantverk / Handicraft		www.stromstadsh.se
Sundets skaldjurscafé / Restaurant	0526-206 66	www.kostersundet.se
Trident Divers / Dive Centre	070-6539095	www.tridentdivers.se

Välkommen till Kosterhavets nationalpark!

”Under ytan i Kosterhavet döljer sig en värld av unika djur och växter. Jag har som sportdykare sett den med egna ögon. Med sin mångfald av liv och skönhet väcker världen under havsytan vår nyfikenhet och upptäckarlust, och den manar oss att med ansvar och omtanke ge den skydd för all framtid.” Så skrev vår konung Carl XVI Gustaf i samband med att han invigde Sveriges enda marina nationalpark 2009. Det är vårt lands artrikaste havsområde med unika miljöer och arter. Här finns levande korallrev och djur med fantasieggande namn så som fotbollssvamp, armfoting och död mans hand.

Även om nationalparken till 98% är täckt av vatten finns många möjligheter att upptäcka miljöer både i havet och på land. Både vanliga och sällsynta arter gynnas av det soliga och milda klimatet. Det finns runt 12 000 arter i nationalparksområdet. Hälften under ytan och hälften på öarna. Många öar är det - 741 närmare bestämt. De mest kända är såklart Kosteröarna med sina 150 000 besökare årligen. Granne i norr ligger Kosterhavets norska syster, nationalparken Ytre Hvaler. På Sydkoster hittar du huvudentrén till nationalparken - vackra arkitektritade naturum Kosterhavet. Här är öppet året runt med fri entré.

naturum, foto Jonas Ingman

Upptäck naturum:

- Gratis guidningar och föreläsningar
- Kartor för vandring, cykling och snorkling
- Utrustning för snorkling och krabbmete finns att låna
- Modern utställning för vuxna och barn
- Akvarium för närkontakt med spännande arter
- Populär undervattensfilm och andra filmer
- Butik

Sommar på naturum

- Alla veckor mellan 22 juni och 16 augusti har vi guidningar på Nord- och Sydkoster.
- Strandguidning på Sydkoster tisdagar och lördagar, Nordkoster torsdagar.
- Vandring på Nordkoster onsdagar.
- Fågel- och fjärlsguidning på Nordkoster fredagar varannan vecka.

Öppettider i naturum Kosterhavet 2020

3 februari - 10 maj tor-fre kl. 10-15 lör-sön kl. 11-15	22 juni - 2 augusti alla dagar kl.10-17
Extraöppet under Påsk 6 april - 12 april tis-tor kl.10-15 fre-sön kl.11-15	3 augusti - 23 augusti mån-lör kl. 10-17 sön kl.11-17
11 maj - 21 juni tis-fre kl.10-15 lör-sön kl.11-15	24 augusti - 29 november tor-fre kl.10-15 lör-sön kl.11-15

Midsommarafton 19 juni stängt!

Utanför öppettider går det att boka för besök. Mer information hittar du på: www.kosterhavet.se eller kika in på naturum.

Upptäck Kosteröarna

Vandringskarta finns att hämta på alla bryggor där kosterfärjan lägger till och på naturum.

- Valnäs – dramatiska bergsformationer och väl bevarade klapperstensfält. Vidsträckt ljunghed. Njuta av havsutsikt.
- Norrvikarna – små fina stränder med härliga bad på Nordkoster.
- Valfjäll – bergstoppen har utsiktsplats med fantastisk vy över Kosterhavet och Ytre Hvaler.
- Kilesand – öarnas största sandstrand. Bra plats att se den sällsynta kostertisteln.
- Nästången- slätteräng med blommande orkidéer på våren

En nationalpark där intressen samsas

I Kosterhavetsområdet lever människan sida vid sida med djur och växter. Här finns ett levande lokalsamhälle med 20 000 invånare året runt. Varje år vistas ungefär 500 000 personer i nationalparken. Därför är det viktigt att området nyttjas varsamt med både människans och naturens bästa för ögonen - allt för att bevara den unika miljö som Kosterhavet och skärgården är.

Fiske

I nationalparken bedrivs ett småskaligt yrkesfiske. Fiskarna fångar räka i delar av parken, i den djupa Kosterfjorden. Vid trålningen gäller särskilda regler, bland annat ett galler i trålen som sorterar bort bifångst. Det finns också särskilt utpekade områden med känsliga bottenar. Där är det förbjudet att tråla. Kräfta och hummer fiskas i liten utsträckning. Det fritidsfiske som engagerar flest är hummerfisket om hösten. Detta havets svarta guld fiskas med burar (tinor) under hösten. Under våren fiskas öring i grunda vikar. Sommartid är det populärt att fiska makrill med dörj eller meta på öppet vatten.

Friluftsliv

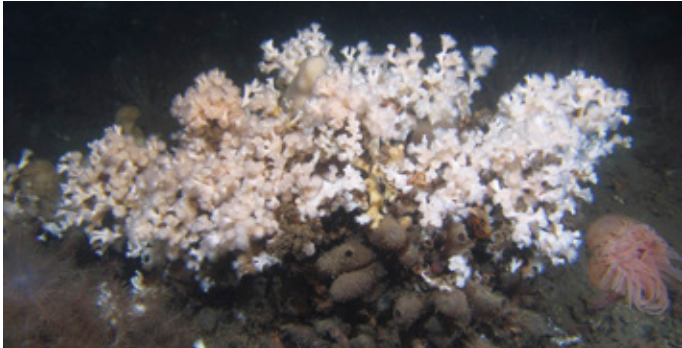
På sommaren är det populärt med paddling, dykning, krabbmete, bad och andra naturupplevelser i eller nära havet. Många av de som vill njuta av Kosterhavet kommer med fritidsbåt. Även under lågsäsong finns mycket att uppleva. Gå omkring bland ett hav av blå- och vitsippor eller i ängar av orkidéer på våren. Paddla i det ännu ljumma havet på hösten. Leta strandfynd och spana efter havsörn och havssula på vintern.

foto Lukasz Warzecha

Biologisk mångfald i havet

Genom miljöövervakning och olika studier undersöker vi hur miljön mår och vi ser till att den biologiska mångfalden under ytan bevaras. Bland annat har vi undersökt skador efter ankare och nedskräpning i naturhamnarna. Inventering av fisk och övervakning av säl och sjöfågel är exempel på andra undersökningar vi gör. 2018 lät vi undersöka ålgräset i området för att jämföra utbredningen med tidigare undersökningar. På ett par ställen har ålgräsängarna försvunnit och planen är att restaurera dessa ängar till sommaren, genom att plantera ut skott av ålgräs. Under hösten startade ett EU-finansierat LIFE-projekt för att restaurera reven av ögonkorall i Koster-Väderöfjorden. Vi ska återställa sex platser med ögonkoraller på 80 - 100 meters djup, med hjälp av konstgjorda rev. Idag finns två områden med levande korallrev i Sverige, i Säcken nära gränsen till Norge och öster om Väderöarna. Levande korallrev har tidigare funnits på ytterligare minst fyra platser i området.

Säckenrevet, foto Lundälv-Jonsson

Ögonkorallen är en kallvattenskorall som bildar spektakulära ekosystem. Den tredimensionella miljön lockar till sig mängder av liv. Drygt 1 300 olika arter har man hittat vid rev av ögonkorall, en artrikedom fullt jämförbar med den vid tropiska korallrev.

Strandstädning

Varje år plockar våra strandstädare i genomsnitt upp 15 ton skräp från stränderna i Kosterhavetsområdet. Det blir 1500 stora sopsäckar. Det mesta av skräpet kommer långväga ifrån och speciellt märks detta efter kraftiga stormar då stränderna fylls med sopor. Plast, linor, glas och annat skräp är dödliga faror för säl, fågel, fisk och betande djur. Det är därför viktigt att inte skräpa ner!

Strandskräp, foto Örjan Karlsson

Sankt Pers nycklar, foto Stefan Husar

Biologisk mångfald på land

Det är inte bara havet som är artrikt. Även ovanför ytan är artrikedomen stor. Stora delar av Kosteröarna är därför skyddad som naturreservat. Kosteröarna är kända för sitt varma och soliga klimat och brukar ligga i topp i solligan på tv. Då trivs många blommor och insekter. På många ställen ligger gamla musselskal i marken. Det är minnen från när Koster var havsbotten. Kosteröarna steg ur havet för 8 000 år sedan så nu är skalen en del av jordlagret. Detta gör jorden mycket kalkrik. Kalken gör att till exempel blåsippor, gullvivor och orkidéer trivs. Dessa kan man njuta av i massor på våren.

Kostertistel, foto Örjan Karlsson

Berghällar och sand på öarna lagrar solens värme. Många insekter som fjärilar och bin trivs bättre och har lättare att föröka sig i varma miljöer. På sandstränderna kan du hitta en blomma med silvriga och taggiga blad. Det är den sällsynta martornen (även kallad kostertistel). På Koster har du stor chans att se den. Tänk på att den är hotad och inte får plockas. Under lång tid har kosterborna odlat marken och djuren har betat både på Kosteröarna och på holmarna runt omkring. På så sätt hölls landskapet öppet och mosaikartat med många olika livsmiljöer. Det gynnade många blommor och insekter. När antalet betande djur minskade från mitten av 1900-talet så började ängar och betesmarker att växa igen. Man planterade även träd på vissa håll. En del av vårt arbete är att restaurera och bevara öppna gräsmarker och ljunghedar. Det gör vi genom att röja bort träd och buskar, bränna ljunghed och låta djur beta. Vill man hitta de mest blomsterrika markerna ska man leta efter öarnas slätterängar såsom Nästången och Sane på Sydkoster eller ängen söder om fyrarna på Nordkoster.

För att underlätta för besökare ser vi över vandringsleder, skyltning och information regelbundet. Vi inventerar också landskapets växter och djur och övervakar hotade arter.

Mer information hittar du på www.kosterhavet.se

Regler och tillsyn

För att undvika att djur- och växtlivet störs och för att ge dig som besökare en fin upplevelse i Kosterhavets nationalpark finns det bestämmelser om vad man får göra, och vad man inte får göra.

I vissa områden finns det hastighetsbegränsningar. Lägre fart minskar buller både under och över ytan liksom risken för botten-skador från svall och propellar. Där botten är särskilt känslig får du inte ankra. Förbudet att stiga i land på vissa öar under vissa tider är till för att ge sjöfåglar och säl lugn och ro när de har ungar. På öarna finns många sällsynta växter och flera av dem är fridlysta, däribland alla orkidéer som man inte får plocka.

Skit inte i sjön - töm båttoa i land

Tömningsstationer i Kosterhavet finns på Västra Bryggan på Nordkoster, på Saltholmen, vid Ekenäs hamn på Sydkoster, i Strömstad Södra hamn och i Kebal, i hamnarna på Resö, i Havstenssund, Grebbestad, Fjällbacka och Hamburgsund. Dessutom finns det tömningsstationer i Skjaerhalden och på Nordre Sandøy.

Der är förbjudet att släppa ut toalettavfall från fritidsbåtar. Via appen "Hamnkartan" hittar du tömningsstationer i hela Sverige.

Getter, foto Lisa Karnfält

Koppla din hund och visa hänsyn till betande djur

I nationalparken och i naturreservaten ska hundar vara kopplade. Att ha hunden lös är ett brott mot föreskrifterna och rapporteras till polisen eller till Kustbevakningen. Ärligen skadas eller dödas betesdjur av lösspringande hundar. Det finns många öar och områden med betesdjur i Kosterhavets nationalpark och i angränsande naturreservat. Vi ber alla hundägare att visa hänsyn till människor, djur och natur.

Nu betar kor i området

Undvik att gå in med hund – kor kan uppfatta hunden som något hotfullt och försvara sina kalvar.

Låt betesdjuren vara i fred och oroa dem inte.

Dogs must always be kept on a lead in the reserve.
Hunde sind in Reservat stets an der Leine zu Führen.

Tillsyn

Tillsyn av att reglerna följs sker i området både av Länsstyrelsens och Kustbevakningens personal. Många blir tillrättavisade för att ha sin hund lös, köra för fort, dra upp båten på sandstrand och ankra, tälta eller cykla på fel ställe.

Regler för Kosterhavets nationalpark och Kosteröarnas naturreservat

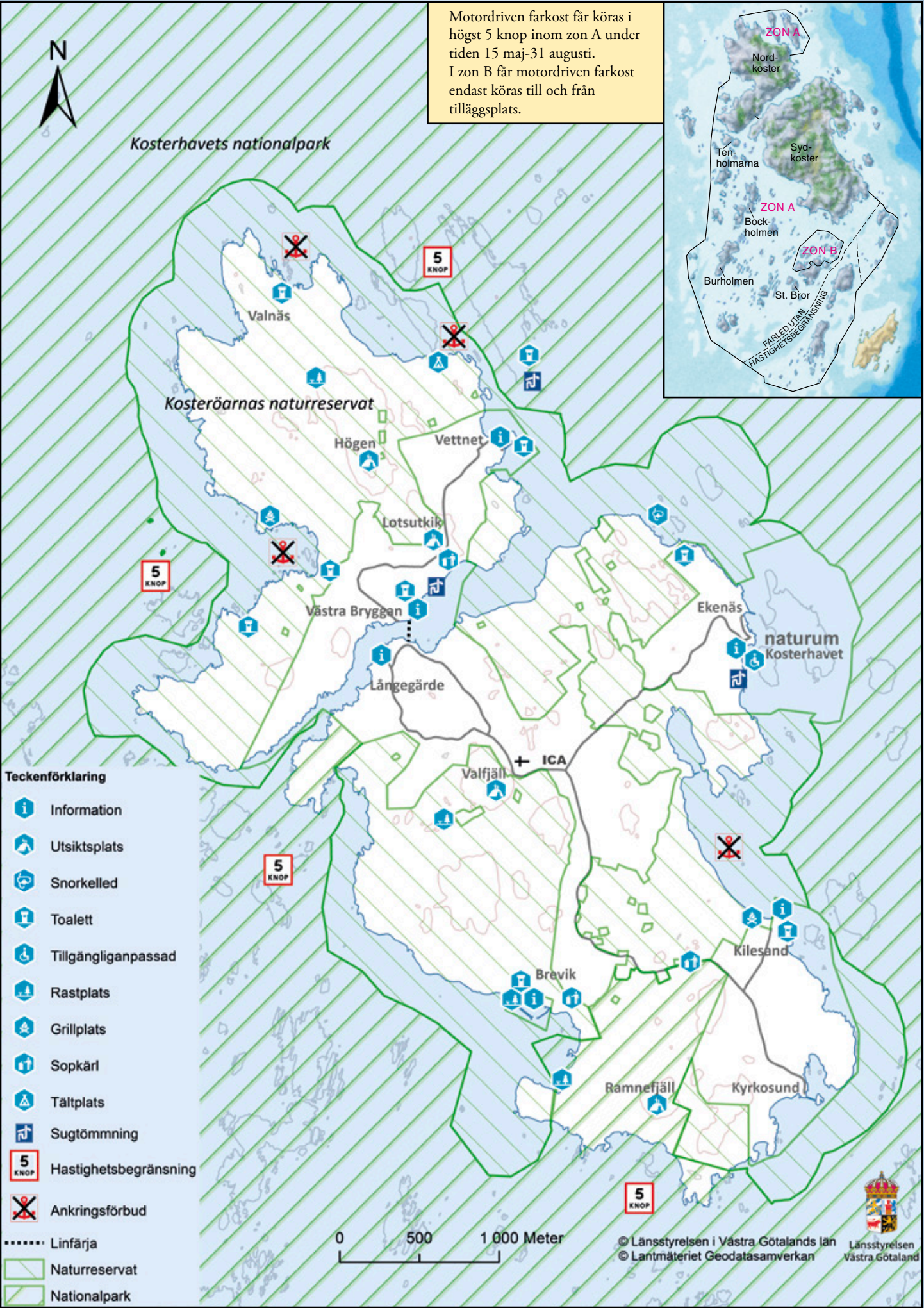
Det är inte tillåtet att:

- Gräva upp växter.
- Införa för området främmande arter eller populationer.
- Ta med hund som inte är kopplad.
- Göra upp eld annat än på anvisade och iordningställda platser.
- Cykla eller framföra motordrivna fordon annat än på vägar.
- Ta med sig eller flytta på stenar.
- Plocka ostron eller jaga i nationalparken.
- Tälta på Nord- och Sydkoster utom på anordnad tältplats.
- Tälta på Tenholmarna, Burholmen, Bockholmen och Store Bror mellan kl. 10-18 under tiden 1 juli - 15 augusti. I övrigt får tältning ske högst två dygn i följd på samma plats.
- I nationalparken dra upp eller förtöja båtar eller ankra utanför sandstränder närmare stranden än 50 meter. Kanoter och kajaker får dras upp på sandstränder om de placeras så att badstränder inte blockeras.
- Dra upp, förtöja båtar eller ankra i Basteviken, Norrvikarna, Hasslevikarna, Kilesand under tiden 15 maj-31 augusti.
- Förtöja och ankra på samma plats mer än två dygn i följd.
- Tomgångsköra motor och använda motordrivna laddningsaggregat.
- Framföra motordrivna farkoster fortare än 5 knop i områden med hastighetsbegränsning, se karta.
- Inom zon B köra motordrivna farkoster annat än till och från tilläggsplats.
- I säl- och fågelskyddsområden gå iland på öar och skär och vistas närmare öar och skär än 100 meter, med undantag för markerade passager. Sälskyddsområden gäller 15 maj-15 juli. Fågelskyddsområden gäller: Mörholmen 1 april-15 juli, Store Snart och Käbblingarna/Lerskär 1 april-31 juli, samt Torgrimmen 1 april-15 augusti.
- Starta eller landa med luftfarkost eller flyga över området på lägre höjd än 300 meter, gäller även drönare.
- I botten-skyddsområden ankra samt använda skrapa eller andra redskap eller metoder som kan skada bottenarna.
- Utan Länsstyrelsens tillstånd genomföra vetenskapliga undersökningar eller samla in rödlistade marina arter.
- Anordna tävlingar, lägerverksamhet eller andra organiserade arrangemang med fler än 20 deltagare innan samråd har skett med Länsstyrelsen.

Reglerna för nationalparken och Kosteröarnas naturreservat är reglerade med Miljöbalken, för fullständiga föreskrifter och kartor se www.kosterhavet.se

Regler i andra reservat

Det finns flera naturreservat i närheten, där kan andra regler gälla. Läs mer på informationstavlorna för respektive reservat eller på www.kosterhavet.se

naturum
Kosterhavet

Spiny Starfish, foto Lars-Ove Loo

Explore Kosterhavet National Park

Kosterhavet is the only marine national park in Sweden and was inaugurated in September 2009. The marine environment here is influenced by the Atlantic and it includes habitats and species found nowhere else in Swedish waters. Many of the rare and unique species live in the deep trench of the Koster Fjord, which runs north to south through the park, and has a maximum depth of 247 meters.

In addition to a large area of sea the national park also includes many small islets and skerries, particularly in the archipelago south-west of Koster. The islands of North Koster, and South Koster are mostly protected as nature reserve. Also the land in the area are harbouring a lot of species.

naturum, foto Jonas Ingman

The purpose of the marine national park is to preserve the diverse sea and archipelago area and the land lying nearby. At the same time the biological resources could be used sustainably. Protecting and maintaining the natural and economic wealth of Kosterhavet is one of the great challenges in managing this national park.

Kosterhavet, is a valuable recreational resource, there is something to discover for everyone. Explore life on land and in the sea. You will find a wonderful archipelago and plenty of beaches and walking trails. Visit naturum Kosterhavet, the national park visitor centre. It is located beside the pier at Ekenäs on South Koster Island. On offer are a photographic exhibition and interactive activities. Check out films about Kosterhavet in English and German.

Don't miss the aquarium where you get to see and touch various species. There is also a free audio guide in English, German, Norwegian and Arabic. We also offer guided tours on the Koster Islands and on the beach.

For more information, browse www.kosterhavet.se or www.vastsverige.com/en/kosterhavet/ or visit us.

Rules of Kosterhavet National Park

To avoid disturbing sensitive wildlife and to ensure the enjoyment of visitors there are certain regulations.

Within the National Park it is not permitted to:

- Dig up plants
- Introduce non-native species or populations to the area
- Bring dogs which are not on a lead
- Start a fire other than at the specially designated places
- Cycle or operate motor vehicles other than on roads
- Remove or rearrange stones
- Collect oysters
- Hunt
- Camp on Sydkoster or camp between the hours of 10.00 and 18.00 on Tenholmarna, Burholmen, Bockholmen, Store Bror between the 1st July and 15th August. In general camping is only allowed for a maximum of two days in a row at the same place
- Pull up, mooring boats or lay anchor closer than 50 metres from sandy beaches. Canoes and kayaks can be pulled up onto the beaches if they do not block the swimming areas
- Moor or lay anchor for more than two days in a row at the same place
- Allow engines to idle and use motorised generators
- Drive motorised vehicles within zone A faster than 5 knots between the 15th May and 31st August
- Drive motorised vehicles within zone B other than to and from mooring sites
- Within seal and bird protection areas disembark onto islands and islets and stay within 100 metres of islands and islets, with the exception of marked routes. The seal protection areas apply 15th May–15th July. The bird protection areas apply: Mörholmen 1st April–15th July, Store Snart, Käbblingarna/Lerskär 1st April–31st July and Torgrimmen 1st April–15th August
- Take off or land any airborne craft or fly over the area at an altitude of less than 300 metres
- Within areas where the seabed is protected lay anchor, use scraping or other equipment or methods which can damage the seabed
- Without the permission of the County Administrative Board undertake scientific studies or collect red-listed marine species
- Organise competitions, set up camps or other organised events with more than 20 participants before consultation with the County Administrative Board.

Other rules for adjacent reserves

Adjacent to the national park, there are some areas which are also nature reserves, including the Koster Islands. Other regulations may therefore apply for visitors to these areas, see the information signs in each of the reserves or on www.kosterhavet.se.

ANNONSPLANKET

Skall du sälja på Koster så är vi experter på lyckade försäljningar.

Mäklarhuset Strömstad, Tel: 0526-154 00

Mäklarhuset

GALERIE OIJENS

ATELJÉN
NORDKOSTER

Konstutställningar

Upplevelser – samtal

Jörgen HM Byström

Marianne Oijens

Grafisk design

Maria Oijens: 0708-47 35 02

Västra Bovägen 23, Nordkoster • marianne.oijens@telia.com

Telefon: 0702-13 39 50

MAT
ODLING
UPPLEVELSER

@kosterstradgardar

LÅNGEGÄRDE, SYDKOSTER

Ateljé Lövås

Utställning av unik glas och keramikkonst

Kurser i meditation och skaparhelger

Yogaklasser drop-in och yogahelger

Butik: Kostertröjor, yogakläder, muggar med konst

Sommarcafé: kaffe och te, ekologisk choklad

Uthyrning boende och kurslokal hela året

ATELJELOVAS.SE Monica Ljungberg-Öhrn +46708434606

KOSTERYOGA.SE Miriam Öhrn +46 704174319

Basteviken stugby

Nordkoster

websida och onlinebokning:
bastevikenstugby.com

ICA Affär'n Sydkoster

Öppet året runt!

Välsorterad livsmedelsbutik

Högsäsöng öppet 9-20 alla dagar

Café och nybakat

Systembolagsombud
Apoteksombud
Spelombud
Frimärksombud
Bensin

Välkomna!
hälsar Ida och David

Tel 0526-20035

för mer info

scanna QR koden

BOK
handlarens
PUB

Mat, dryck & böcker

+46(0)706730442

Bergdalen Sydkoster

bokhandlarenspub@hotmail.com
Finns på instagram och facebook
@bokhandlarenspub

32 poäng

NJUT AV LIVET PÅ KOSTERGÅRDEN!

- Äventyrsgolf
- Kiosk
- After Beach
- Restaurang
- Takterass
- Lägenheter
- Stugor

Kostergården, Kyrkosundsvägen 1, 452 05 SYDKOSTER
+46 (0) 526-10 000, info@kostergarden.com
www.kostergarden.se

Familjecamping och ekostugor alldeles intill havet.
OBS! Förbokning krävs även för tältplats.

RESERVATET
NORDKOSTER

www.reservatet.nu

LÅNGEGÅRDE-BRYGGA
SYDKOSTER
Tel: 0526-20666
mail: info@kostersundet.se
web: KOSTERSUNDET.SE

m/s Kusterskär
Selin Charter

Sälsafari med besök på Ursholmen
Sveriges västligaste fyrplats.
Guidning om Kosterhavets nationalpark, geologi och flora. Guidning i museet på Ursholmen.
3/7-6/8, tisdag, torsdag, Fredag & lördag.
Kilesand 10.45, Ekenäs 11.00,
Västra bryggan 11.15, Långagårde 11.20.
Avgång från Ursholmen ca: 14.15.
Vuxen 200:- Barn 100:- Familjpris 2v. med 2b. 550:-
under 4 år gratis. BOKNING KRÄVS!
Avgång från Strömstad N. Hamnen **tis, tors & lördag kl. 10.00.**
Certifierad i Naturens Bästa, Vårskapsföretag för Kosterhavet.
För bokning: +46 (0) 70-6058176, info@selincharter.com
www.selincharter.com
Reservation för ev. ändringar.

AFFÄREN PÅ NORD
DAGLIGEN FÄRSKA råvaror, bröd, mjölk,
frukt, grönsaker, godis, badleksaker,
apotek, systembolagsutlämning, m.m.
Tel. 0526-200 43 Fax. 0526-204 35

KAMINHUSET
STRÖMSTAD

Din kompletta kamin leverantör

Allt inom solskydd
Invändigt
PLISSÉGARDINGER
LAMELLGARDINER
PERSIENNER
Utvändigt
MARKISER
CUBOLA
PIASOLA mm
Tel 0526-714 661
info@markishusetstromstad.se

Din kamin & inredningsbutik
KAMINER / GASKAMINER
KAKELUGNAR / GRILLAR
PIZZAUGNAR mm
Skorstenrenoveringar
Stålskorstenar i lager i 3 färger
Taksäkerhet och reservdelar | Kaminer
Stort urval av heminredning
MÅNGA KÄNDA MÄRKEN
Tel 0526-714 660
info@kaminhusetstromstad.se

Havregatan 12, 452 33 Strömstad

BYGGFIRMA
SVERRE HALVORSEN AB
SYDKOSTER

Allt inom nybygg & renovering
Sverre Snickare är utbildad tømrmester där yrkesstoltheten och känslan för ett gott hantverk alltid varit fokus. Det är grunden för allt vi gör och tryggheten du får som kund hos oss.

Vi utför totalentreprenader och med egna maskiner tar vi hand om:
Mark- och Grundarbete - Murning - Transport - Kranlyft

Vi bygger och säljer bostäder
miljöanpassade för ett hållbart boende.
www.krokenby.se

Vi bygger ett levande Koster!

Tel: +46 (0) 705-88 06 44 • E-post: sverre.halvorsen@telia.com
www.sverresnickare.se

RESTAURANG Strandkanten

Restaurang och presentbod i unik
sjöbodsmiljö som passar hela familjen
Drivs av en året runt boende familj

Belägen vid gästhamnen på Nordkoster
Tel 0526/20277

Gilla oss på
facebook

DYKNING KOSTERHAVET
Dykcenter

LUFT NITROX
dykturer
utrustning

Utbildning på alla nivåer
Dyk med instruktör
Prova på dykning

TRIDENT DIVERS Phillip Davies www.tridentdivers.se
Långegärde Sydkoster 070-6539095 dyk_koster@yahoo.se

Kosterlamm
Gårdsbutik på Sydkoster

Ekologiskt uppfödda får och lamm
Försäljning av kött och skinnprodukter

Strömstad kommuns miljöprijs 2013 | Guldklövern av Centerpartiet i Strömstad 2016 | Årets företagare i Strömstad 2017

Kosterlamm • Djurtallet på Brevik
45205 Sydkoster • Telefon: +46 0707483107

f

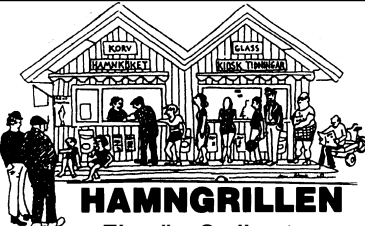

ELIMKYRKAN SYDKOSTER

För program
se våra anslagstavlor
vid hamnarna
Varmt Välkomna!

Info tel. 070-2831039
pontus.oberg@telia.com

Tel.: 20571

HAMNGRILLEN
Ekenäs, Sydkoster

Kiosk • gatukök • pizza

Kajak

070 600 13 13
Stefan von Bothmer
BCU coach & leader

guide turer,
teknik & träning
med professionell guide,
all utrustning och god mat!

Välkommen till
Hembygds museet
i Sibirien" vid
Långegärde Brygga

Kosters Hembygdsförening

Öppet dagligen:
21/6 - 16/8 kl. 16.00-19.00

HNH ENTREPRENAD

Vi bygger ditt drömboende på Koster!

I samarbete med:

**Götenehus
VärsåsVillan**

René Nielsen 0734 45 57 44
rene@hnh.nu
Jeanette Toftedah 0709 56 46 38
jeanette@hnh.nu

www.hnh.nu Oslovägen 41, 452 35 Strömstad

Restaurang • Bar • Musik • Events & Konferens

Upplevelser nära havet, från påsk till sen höst.

+46 (0) 526-202 50 • reception@hotelkoster.se • www.hotelkoster.se
Följ oss gärna på Facebook - Hotel Ekenäs Koster

Välkomna till
Kosterhavets Ekobod!

Vårt hjärteställe i mormor och morfars
hus nära Västra bryggan på Nordkoster
www.kosterhavetsekobod.se

Restaurang och Fiskaffär

- Fisk & Skaldjur
- Egenproducerade delikatesser
- Take away
- Catering
- Fullständiga rättigheter

Sätt dig hos oss och njut av fin hamnutsikt och goda smaker!
Vi levererar med Kosterbåten - ring eller maila din beställning.

Norra Hamnen, Strömstad
+46 (0) 526-102 40, laholmensfisk@gmail.com

ALASKA

Historisk kulturträdgård • Café & Badö

Jubileum 2020, Hilma Wounch 150 år
Utsällning och evenemang.

Öppet varje dag 21/6 - 9/8
M/S Sara avgår från N. hamnen i Strömstad.

070-605 81 76
www.selincharter.com

**RESTAURANG
BAR
KIOSK**

Långagärde, tel. +46 (0) 706-35 97 01
Besök oss gärna på Facebook

Slöjd & Hantverk
Butik på Långegärde Brygga

Öppet under sommaren
21 - 24/5 • 30/5 - 1/6 • 6 - 7/6
samt 13/6 - 15/8

Midsommarafton stängt!

I samarbete med Studieförbundet.
www.stromstadsh.se

KILESANDS BYGG.se

STRÖMSTAD
KOSTER

Svante Nilsson +46 709 73 00 41 svante@kilesandsbygg.se
Patrik Hedenstierna +46 709 73 00 42 patrik@kilesandsbygg.se

Smuggeltur i Skärgården®

- I Bremmers fotspår -

Så bra att andra kopierar

Vi tar dig ut bland holmar och skär.
Hör berättelser från tidigt 1900-tal.
Med förbudstid i Norge.

Med smuggelkungen Bremer ombord, blir
det historia om hur de gäckade tullare på
land, spriten flödade mellan båtarna och
en och annan sup slank nog ner i strupen.
Medan vi lyssnar på historier, njuter av
mat och dryck, passerar skärgården förbi
på utsidan.
Välkomna till oss

KUST EVENT

kustevent.com

Kosters Kajakuthyrning

Fullt utrustade havskajaker
Skyddat läge i kosterarkipelagen
Långegärde brygga

www.tridentdivers.se/kajak
kosterskajakuthyrning@yahoo.se

070-6539095 Phil Davies

Gods till Kosteröarna sändes med Kosterfärjan

I trafik hela året

Koster Marin AB
+46 (0)526-201 10
www.kostermarin.se

KOSTER MARIN AB
452 05 SYDKOSTER

**STRÖMSTAD
INFOCENTER**

Välkommen till Turistbyrån i centrala Strömstad!
Welcome to the Tourist Office in Strömstad centre!

Ångbåtskajen 1, +46 526-623 30
vastsverige.com/stromstad
infocenter@stromstad.se

Följ oss på Strömstad-Kosterhavet för tips och inspiration

**Keramik
verkstad**

**Monica
Larsen**
Kyrkosund

Valmutvägen 33
Sydkoster
Tel 0526-206 00
kosterkeramik@hotmail.com

Cario **Vårdcentral**

Cario Vårdcentral Koster

Årskontroller för fastboende på Koster:
helgfria vardagar 9.00-11.00

Drop-in till Lättakut:
helgfria vardagar
12.00-14.30

Välkommen!

**Öppet
vecka
26-32**

Koster skola, Torget 10, 452 05 | Tel: 0526-79 90 00

Kosterflottan

Kostersund SMFL
Byggt i Aluminium vid Båtservice Industrier A/S - Mandal 1992.
Maskineri: 2 st Scania DI16M (2010) totalt 1200 hk.
Längd: 32,00 m, Bredd: 9,24 m, Fart: 18 knop
Marschfart 10-14 knop
Historik: 1992-2007 Beinveien, 1992-2000 Vesttrafik A/S, Bergen
2000-2006 Hardanger Sunnhordlandske Dampskipsselskap (HSD), Bergen
2006-2007 Tide Sjø A/S, Bergen

Kostervind SHRY
Byggt i aluminium vid Oma baatbyggeri A/S, Stord 1995.
Kostervind sköter forbindelsen till Ramsö och är därtill reservbåt.
Maskineri: 2 st Scania DI13M (2017), totalt 1400 hk.
Längd 19,8 m, Bredd 8 m, Djupg. 1,0 m, Fart 20 knop
Historik: 1995-2014 Vøringen, i trafik på norske västkusten,
HSD/Tide/Norled.

Kosterfärjan SJBH
Byggt i stål vid Åsi-verken, Åmål, 1957.
Huvudmaskineri: 1 st Scania DI16M, 550 hk (2013).
Längd: 28,0, Bredd: 8,0 m, Fart: 10 knop
Kran: 24 ton, max 5000 kg
Historik: 1957-84 Färja 61/216, Statens Vägverk, Borlänge

Kosterbris SDYZ
Byggt i aluminium vid Oma baatbyggeri A/S, Stord 2005
Maskineri: 2 st Scania DI16M (2017), totalt 1200 hk.
Längd: 25,96 m, Bredd: 9,0 m, Fart: 20 knop
Historik: 2005-2015 SNARVEIEN, Bergen Nordhordland Rutelag A/S

Kostervåg SLTA
Byggt i aluminium vid Oma baatbyggeri A/S, Stord 2000.
Maskineri: 2 st Scania DI16M (2015), totalt 1200 hk.
Längd: 25,75 m, Bredd: 9,0 m, Fart: 20 knop

Kosterfjord SDJG
Byggt i aluminium vid Westermoen Hydrofoil A/S, Mandal 1971.
totalrenoverad 1995-97
Maskineri: 2 st Volvo Penta D16 (2007), totalt 1440 hk.
Längd: 26,45 m, Bredd: 9,02 m, Fart: 18 knop
Marschfart: 10-16 knop
Historik: 1971-95 Fjordgylt, Fylkesbaatene i Sogn og Fjordane, Florø

Kosterfärjan 4 SJBC
Byggt i stål vid Åsi-verken, Åmål, 1957.
Huvudmaskineri: 1 st Volvo Penta D16, 550 hk (2008).
Längd: 28,0, Bredd: 8,0 m, Fart: 10 knop
Kran: 27 ton, max 5200 kg
Historik: 1957-79 Färja 61/214, Statens Vägverk, Borlänge
1979-2007 diverse ägare under namnen Arven, Betania och Sandraia

"PIGS do FLY"

Foto: Andreas Jacobsson

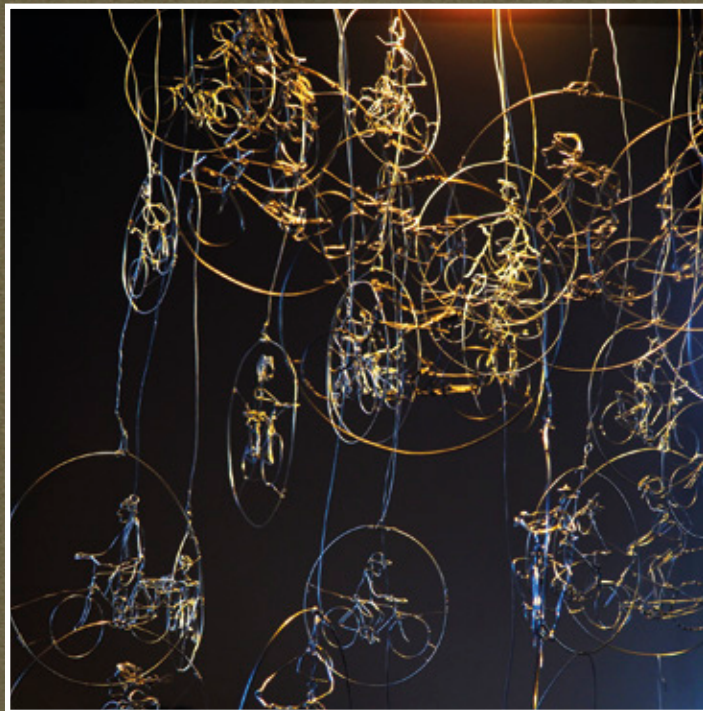
Min kära "parhäst" Arne Öhnell har gått ur tiden. Med en viss förvåning för mig. Han klarade sig alltid ur sina krämpor och kom igen med full kraft.

Arne arbetade med Kosterbladet i 30 år och vi arbetade tillsammans i 24 år. Ett fruktsamt arbete om jag ska ta till mig allt beröm vi har fått genom åren. Lite ris har vi också fått, men inte särskilt mycket.

Arne hade förutom en konstutbildning även en journalistutbildning på Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Han hjälpte mig mycket att utvecklas textmässigt och jag tror att jag fungerade som en lämplig broms för honom när han flög iväg för långt i fantasin tillsammans med sina grisar. Arne hävdade att "Pigs do fly" d.v.s. att det omöjliga är möjligt.

Hans texter är ofta underfundiga med en skärpa och välkryddad med humor. Han knattrade envist i många år på sin skrivmaskin fast vi andra arbetade digitalt. Till slut gick han över till att skriva på sin Ipad. Den öppnade nya möjligheter och han hittade en helt ny värld att utforska.

Arnes son Petter beskriver sin far som en tecknare som ibland helt enkelt bara byter uttrycksmedel. Keramiken är en slags teckning med griskarikatyror, flygande äpplen och en enorm mängd av andra skapelser. Alltid är humorn närvarande och han bar en förtjust dragning till det makabra. Arne var mycket produktiv och i keramiken fanns också reliefer i alla dess former och vem minns inte hans husgavlar.

Det fanns många strängar på Arnes lyra. Musikaliskt spelade han på allt han kom över. Hemma hade han flera piano, men jag minns honom mest med sitt tvåradiga dragspel. Han envisades med att Kostervälsan alltid hade en plats i Kosterbladet.

Arne hade också ett brinnande bilintresse där Citroën var den absoluta favoriten. Han var medlem i 2CV klubben sedan den bildades. Arnes egen 2CV har fått ett nytt hem hos Kosterbladets Andreas Jacobsson som kommer styra den på nya äventyr tillsammans med sin son Viggo. Andra av Arnes passioner var träbåtar och Västlandet i Norge. Han hade också en förkärlek till speldosor som formades in i hans konstnärskap. Det senaste uttrycksmedlet var ståltråd och cyklande människor.

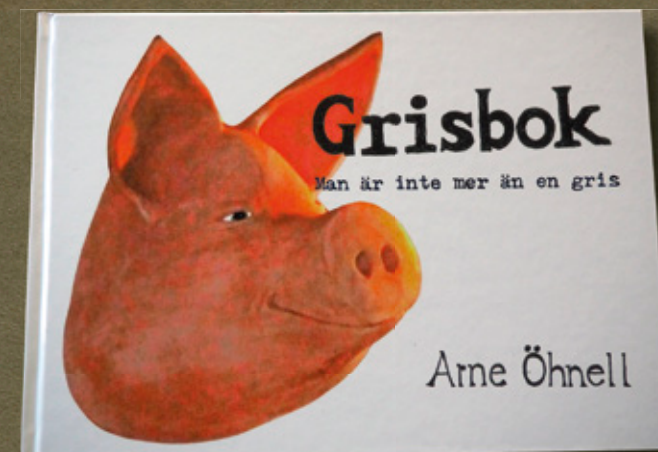
En gång i tiden målade Arne i olja. Men att ständigt bli jämförd med sin berömda morbror gjorde att han valde att ta en annan väg (eller flera).

Arne var människovän och hade en stor vänkrets. Han var också en sann djurvän och hade många hundar genom åren. De senare var av rasen boxer. Hans livskamrat Lovis gick ur tiden strax före Arne. Vilket tog honom hårt, vilket det alltid gör när man mister en familjemedlem.

När jag nu arbetar med Kosterbladet saknar jag Arne mycket. Men jag tänker att himlen har blivit en roligare plats, där nu både han och hans flygande grisar sprider humor.

Susanne Enfors-Davies

"Den här boken handlar inte om grisar. Den handlar om människor, beskrivningar utan djupsinne som kan lura fram ett leende. Det är ambitionen. Det förefaller som om var och varannan människa har en dubbelgångare i grisvärlden."

Detta skriver Arne Öhnell i sitt förord, nerknackat på sin uråldriga skrivmaskin. Boken innehåller ett axplock av Arnes grisar och som vanligt härskar humorn.

2016

Jag började arbeta med Arne 2004 i samband med Kosterbladet och vi fann ganska snabbt att vi hade gemensamma intressen när det gäller det lite udda. Spelar ingen roll om det var danska lastcyklar, knepiga kameror eller naturligtvis den genialiska bilen Citroën 2cv. Han var en man full med historier och upplevelser samt skarp som få, en enorm förmåga att nosa fram nya ämnen att skriva om. Trots texten på Arnes bil "2cv med inbyggd reslust" så tror jag att det var Arne som hade reslusten inbyggd oavsett om det var med en armcykel och egenbyggd släpvagn med hundkoja eller med bil som han reste igenom Sverige och Norge många gånger om. Bilden på föregående sida tog jag sommaren 2006 i hans stuga på Koster, det är en 1/30 sekund fångad på min sista rulle med den ikoniska diafilmen Kodachrome. Den bildserien fungerar nu som ett tidlöst minne av konstnären som blev en del av mitt liv.

Andreas Jacobsson

Konst, ateljéer och designer

Kosteröarna lockar till sig konstnärer. Kanske inte bara på grund av sina natursköna omgivningar utan också för att öarna har många besökare under sommaren och varför inte kombinera sitt konstnärskap med härlig miljö och en lättillgänglig publik.

Ateljén Nordkoster - Galerie Oijens

Beskrivet från norr till söder finns denna ateljé vid Basteviken på Nordkoster. **Jörgen HM Byström** målar luft och vatten, land och hav i ljusa toner. **Maria Oijens** skapar bland annat grafiska bilder och utställningarna innehåller många gånger alster av ”stora” konstnärer. För kontakt – se annons här i tidningen.

Stefan Carlgren är öbo och designer. Han arbetar i silver där hans avgjutningar av musslor och snäckor är väl kända. Men hans mångsidighet är stor. Slipade stenar, silverarmband, halsband, smide, sjömansarbeten, läderarbeten m.m. Den som är nyfiken kan ta kontakt genom sailorscraft.se eller ring.

Andra konstnärer på öarna är **Malin Engström**, en öbo som målar kontrastrikt figurativt med människor och djur i olja, akryl och tusch. Hon har många uttryck även som bland annat skulptör och emaljer Se malinengstrom.com **Bisse Hultin** också öbo, målar intuitivt och landskap i akryl och akvarell. En sommarutställning visas i Kroken på Sydkoster.

Anita Thorlin är bild- och textilkonstnär. Hennes målningar känns igen av djupa känslor där själva livet är symboliserat i en färgstark seende blomma med pupillen stadigt hållen i en orubblig blick. Välkända är hennes härliga festdukar som målade och tryckta i mjukt balanserade färger pryder många bord i hus på öarna.

Anne Wright Polmar började måla efter en tragedi och då mest motiv från Koster. Hennes senare målningar är ofta stilleben, landskap och porträtt. Se annepolmar.no

På Sydkoster är **Kosters Trädgårdar** en plats för konst i många former. **Agneta Gotlén** öbo från Nordkoster, ställer ut i det vackra och fridfulla växthuset i sommar. Den som vill gå **Albertinas kostig** (skulpturparken) får lite udda konstupplevelser utomhus.

I **Gula ladan** vid stenhuset, bjuds det också på sommarutställningar.

En sommarutställning visas i **Kroken**. Där håller tre konstnärer till som alla är bofasta på öarna. **Bisse Hultin** visar sina målningar. **Monika Broberg** är ullkonstnär och skapar skulpturer, tavlor och smycken. Allt är i ull från fårfloken på Koster. **Bengt Rydberg** visar fotokonst med temat Koster, nostalgi, glamour och artfotografier. Se öppettider på affisch på anslagstavlor

Ullkost av Monika Broberg.

Bisse Hultin, Bengt Rydberg och Monika Broberg.

Ateljé Lövås är både verkstad och utställningslokal. Där skapar **Monica Ljungberg-Öhrn** sina färgrika genuina glasföremål och arbetar dessutom i keramik. Även **Miriam Öhrn** visar föremål från Peru från sin tid i landet. Se ateljelovas.se

Keramikverkstad i Kyrkosund är ett väletablerat besöksmål. **Monica Larsen** drejar och skapar mestadels brukskeramik. Föremålen är till för att användas som muggar, små och stora skålar, fat, kannor m.m. För kontakt - se annons här i tidningen.

Det finns fler kända och okända konstnärer på öarna som inte nämns här. Ovan är ett smakprov på vad besökaren kan ta till sig av och på Koster.

Susanne Enfors-Davies

Foto: Bengt Rydberg

Höstskymning på fjorden

Där blossar ett underligt sken
kring höstkällens mörknande våg.
Det falnar kring skärenas sten
och skyarnas flygande tåg.
Medan vågorna gå - -
Medan seglena slå - -
Ett irrande, vilset, förvirrande sken
som gör kinderna frusna och grå - -

Det blåser så pinande kallt,
till hamnen är vägen så lång.
Ett tärande ve tar gestalt
i böljlagens ödsliga sång.
Som ett eko, som går
från ett hjärta som slår
och flämtar i bröstorgens kvävande bur
under höstligt förhärjande år - -

O, hjärta, hur faret du var -
din längtan vill aldrig dock dö.
Som flackande skenet den far
kring sorlande mörknande sjö.
En förvirrande brand
bortvid himlarnas rand -
ett irrande sken utan mening och mål
medan nattvinden isar ens hand -

Och skymtar än hamnen till slut
bak fjordar och sorlande sund -
säg, väntar du där en minut
av ro, av förlösande blund?
Där stå fredliga ljus,
där är värme och hus - -
Ska längtan ej fladdra i sinnet ändå
som ett sken över sjöarnas brus?

Severin Schiöler
Skriven under pseudonym Jörgen Block

Skymningsballader, vers, utgiven av Albert Bonnier 1916

Severin Schiöler var född 1880 och utbildad i Uppsala och vid Göteborgs handelsinstitut. Han kom till Strömstad 1902 och gifte sig 1905 med Anna Maria Norin som var utbildad vid Musikaliska Akademien i Stockholm. Tillsammans fick de fyra barn, Brita, Inge, Edel och Joyous. Varav Inge blev en mycket berömd konstnär med sina oljemålningar av Koster. De andra hade också en konstnärlig begåvning. Edel, mor till Arne Öhnell, målade också. Joyous var aktiv i Kosters Hembygdsförening och bland annat sammanställde hon ett häfte ut om Kosters gamla gårdar tillsammans med en arbetsgrupp.

Severin var ledamot av Strömstads stadsfullmäktige och arbetade som kamrer vid Göteborgsbanken. Han var en skicklig fotograf och debuterade som författare 1913 under pseudonymen Jörgen Block.

Enligt rykte från förr, skedde en stor skandal och äktenskapet upplöstes 1923 och Severin lämnade fru och barn i Strömstad utblottade. För att försörja sig började familjen baka kakor och startade caféet Kaffedoppet som ännu idag finns kvar vid stationen i Strömstad.

Severin Schiöler har givit ut 22 böcker. Det är barnböcker, ungdomsböcker, dikter, fackböcker om svampar, lavar och mossor, samt ett par romaner.

Susanne Enfors-Davies

Arnes morbror

Inge Schiöler var en av Göteborgskoloristerna och är högt värderad i konstvärlden. Hans målningar finns att se på museum runt om i Sverige och i Köpenhamn. Inge föddes 1908 i Strömstad och utbildade sig bland annat på Konsthögskolan Valand och på Académie Scandinave Maison Watteau i Paris. Inge Schiöler hade nervproblem och led av scitsofreni. Han vårdades på S:t Jörgens sjukhus i 27 år mellan 1933 och 1960. Under sina mörkaste år på sjukhuset fick han sitt definitiva genombrott som konstnär. Inge blev lyckligtvis så småningom bättre och en stuga på byggdes på Sydkoster där han trivdes. Han fick då en fast punkt för sin konstnärliga verksamhet. Inge var en typisk friluftsmålare och enligt Arne Öhnell älskade hans morbror öarna för ljuset, klipporna, havet och den frodiga växtligheten. Inge Schiöler har gett Kosteröarna en plats i konsthistorien.

Susanne Enfors-Davies

Fornsaga

Ur Beskrifning öfver Skandinaviska halvön, i topografiskt, statistiskt och historiskt hänseende utarbetad av Pher Benjamin Sköldberg, Fil. Mag. och Lärare vid Kongl. Djurgårdens Skola. 1846.

Lanskapet Bohuslän är i historiskt hänseende mycket märkligt samt rikt på historiska minnesmärken och fornlämningar, kvarjämte hos folket här ännu bibehåller en ovanlig myckenhet av forntida traditioner. Bohuslän, icke alltid inom samma gränser som nu, har haft olika namn, såsom a) Alfhem, varmed menades landet i söder Gaut-elf, nu Göta älv och i norr Raum-elf, nu Glommen, b) Ranrike, som nära motsvarar det

Ur Bohusläns HISTORIA och BESKRIFNING, af Axel Emanuel Holmberg. Första delen, Historia och allmän beskrifning, Örebro, N. M. Lindh 1867

Om Bohuslän, ett sjelfständigt rike

Intill den tidpunkt, då vår tillförlitliga historia begynner, eller omkring år 870, då Harald Hårfager upprättade sitt välde öfver Norge, intog Bohuslän, under namn af Alfhem, ett utmärkt rum bland de många små sjelfständiga riken, som då uppfyllde Norden. Här - så förtälja oss sagorna - regerade en gammal högättad konungasläkt, inom hvilken namnet Alf synes hafva varit ärfeligt. Denna ätt var högt aktad uti Norden så väl för sina anor som för sina bedrifter, och dess anseende steg ännu högre, då Nordens mäktige öfverkonung, Sigurd Ring, knöt en nära släktförbindelse med densamma. Fastän Alfhem, i likhet med de flesta andra småstater i Norden, måste erkänna flera af Ivarska och Sigurdska regenternas öfvervälde, bibehöll sig likväl dess konungaätt vid thronen, såsom lydkonungar, till dess de sågo sig i tillfälle att åter göra sig sjelfständiga. Men ett mörker hvilat i sagan öfver detta rikes första konungar, och föga lär det lyckas oss att framdraga dem alla i ljuset. Vi vilja emellertid bekantgöra de sparsamma underrättelser, vi äga om desamme.

Konung Gandalf den gamle regerade här omkring år 700, ehuru såsom lydkonung under den mäktige Harald Hildetand, hvilken tillvällat sig öfverherrskapet öfver landet. Gandalf ägde tvenne söner, Alf och Alfarin, hvilka voro store kämpar och namnas ibland de ypperste stridsmän, som kämpade på den åldrige Haralds sida uti det blodiga Brävallaslaget år 740. Då Harald dödades uti denna slagting, tillföllö dessa länder hans brorson och besegrare Sigurd Ring, hvars spira således äfven den gamle Gandalf måste lyda., Men Alfhemska konungahuset steg snart i sin nye öfverkonungs gunst. Gandalfs dotter, den för sin skönhet beprisade Alfhild, blir Sigurds gemål, och derigenom moder åt den uti våra hjeltesagor så vidtfrejdade Ragnar Lodbrok, hvilken säges hafva bråtts på sin mödernesläkt deruti, att han var den skönaste man uti Norden på sin tid. Skola vi tro våra gamla släktledningar, lära de flesta nu regerande furstehus i Europa härstamma från denna Bohuslänska konungadotter.

Gandalf den gamle efterträddes af Alfarin, otvifvelaktigt hans ofvannämnde son. Alfarin ägde tvenne barn, sonen och efterträdaren Alfgeir den 2:dre och dottren Alfhild, som blef gift med Gudröd Veidekung [Jagtkonung], hvilken regerade öfver Vermland och sydöstra delen af Norge, samt var sonsons sonson af Olof Trätelja. Till hemgift medförde Alfhild halfvn Vingulmark eller landet emellan Svinesund och Raumelfven; - en gåfva, hvilken snart blef orsak till ständiga och häftiga strider emellan de

nuvarande Bohuslän, c) Wiken, det i fornskrifterna mest allmänt förekommande och som allra först innefattade kustländerna på bägge sidor om Kristiania-fjord (Oslofjorden). Inbyggarna kallades för Wikueringar, Wikens försvarare. Söderut från Uddevalla kallades inbyggarna för Elfvargrimer, de grymma vid älven.

Wiken (Bohus) var ett sjelfständigt rike till år 806 och blev därefter ett tvisteämne mellan Sverige och Norge. Kristna läran infördes här år 995, då Hakon Jarl och med honom folket lät döpa sig av Jon, eller som han kallade sig i Sverige Sigfrid, som också döpte Olof Skötkonung.

båda beslägtade konungahusen, och derigenom föranledde den Alfiska ättens slutliga undergång.

De urgamla borgar, hvilkas grusade murar ännu här och der kröna våra klippor, påminna oss lifligt om den tid, då hvarje liten höfding ansåg sig enväldig och helsades med konunganamn. Här suto de djerfve vikingarne i god ro vintrarne öfver, uthvilande sig efter sina härnadståg och väntande på vårens ankomst, för att åter genomströfva hafven, på jagt efter ära och byte. Från dessa murar höres väl icke mera vapenskramlet och dryckes hornens klang, men derifrån ljuda till oss ännu många röster om fädrens mandom och storhet. Lemningar efter dylika fästen finnas i nästan hvarje härad af Bohuslän, men deras fordne ägares minne är begrafvet i deras grus.

Uti det föregående är omnämndt, huru man sökt anledning till Bohusläns gamla namn, Ranrike, uti de rån och plundringar, hvilka här af vikingarne företrädesvis öfvades. Mer än andra, landskap i norden var Bohuslän utsatt för dessa olägenheter, hvartill vi finna en orsak uti detta landskaps välmåga, dess läge gent i vägen för de ur sina härtåg i vester hemvändande sjöhöfdingarne, hvartill med tiden kom dess läge som gränsland mot både Sverge och Danmark, hvilka länders vikingar när som helst kunde här, utan mycket besvär, finna äfventyr och byte. Till och med af vänner blef det icke skonadt. Likväl är visst, att Bohuslänningarne nog gäldade sin skada på andra håll. De voro beryktade sjöröfvare, och det kan till och med vara ganska sannolikt, att ordet viking ursprungligen betydde: en sjökonung ifrån Viken. Emellan vikingarne sjelfve föreföllo i skärgården, särdeles i den södra, otaliga strider, hvarom sagorna.

Vi hafva sett den sista ättlingen af den gamla konungastammen i Bohuslän falla i striden med den unge inkräktaren Harald Hårfager. Med honom föll den Alfhemska thronen, och landet införlifvades med en större rikskropp, - ett öde, som vid denna tidpunkt hade drabbat nästan alla sjelfständiga småstater i Norden. Vid Gandalfs fall blef Bohuslän Svenskt.

Emellertid gick Harald Hårfager all verdens väg åt 933, och hans död blef lösen till en af de rysligaste fejder emellan bröder och släktingar, som den Nordiska historien har att omförmäla. Hvar och en af hans söner, som icke redan omkommit, kastade ett begärligt öga på det förnämsta högsätet i kongssalen, dit den gamle Harald uppledt sin mest älskade son Erik, med det väl förtjenta tillnamnet Blodyx. Denna olyckliga ärelystnad fyllde Norges häfder med brödramord och de ohyggligaste tilldragelser, hvartill äfven Bohuslän blef vittne.

Odlingslandskap och byar på Kosteröarna

1724. Rosa och gul färg visar Övre respektive Nedre Kiles åkrar. Grön färg visar ängsmark. Runt omkring inägorna löper (enligt kartans beskrivning) stenmurar, vilka i stor utsträckning finns kvar än idag.

De första nedtecknade uppgifterna om Koster kan man finna i Biskop Eysteins jordebok, den ”Röda Boken” från 1398. Jordebok är en beskrivning av mark och markområden. Här nämns en gård på Nordkoster och sex gårdar på Sydoster, Långagärde, Övre Kile, Nedre Kile, Röd, Brevik och Kyrkosund. Det nämns inte någonstans när gårdarna bildades. Men man kan se från den skatt som man lämnade till kyrkan att gårdarna måste ha varit väl utvecklade. Bohuslän tillhörde under denna tid Oslo stift och Kosteröarna redovisas i ”Röda Boken” som Gimsøy klosters jord. Gimsøy kloster låg på andra sidan Oslofjorden i närheten av den norska staden Porsgrund.

Landskapet på Kosteröarna är unikt på många sätt. Miljön är delvis starkt formad av havet men utgör i allra högsta grad också ett kulturlandskap. Det gäller både de långvarigt betade utmarkerna och de av åker- och ängsbruk präglade inägorna. På Kosteröarna har det bedrivits jordbruk under en för den bohuslänska skärgården ovanligt lång tid. Samtliga gårdar som finns avbildade på 1700- och 1800-talens kartor omnämns redan i Röde boken (Biskop Eysteins jordebok) från slutet av 1300-talet.

I samtliga byar i det äldre odlingslandskapet hade man en typisk uppdelningen på inägor (åker/äng) och utmarker (bete). Åkermarken uppvisar ofta stor rumslig överensstämmelse med situationen på äldre kartor. Inte sällan finns både öppna diken och äldre tegmönster i åkrarna kvar. På många platser löper dagens vägar i gamla stråk. De synliga, kulturhistoriska spåren i Kosterlandskapet är talrika, ofta lätt iakttagbara och av stort allmän- och landskapshistoriskt intresse.

Övre och Nedre Kile by utgörs av en öppen och överblickbar miljö – ”Kileslätten – vilken i stort sett motsvarar den gamla

inägomarken sådan den framträder på äldre kartor.

Övre Kile By är idag till största delen obebyggd och hyser synliga spår efter gammal bebyggelse. Sannolikt är det här fråga om platsen för den gård som omnämns i Röda boken från 1398. Nedre Kiles tomt är också delvis övergiven och har använts som trädgårdsmark under de senaste 100–150 åren. I närheten av de båda äldsta tomterna finns flera välhållna agrara miljöer på platser som tagits i anspråk senare under 1700-talet och efter 1800-talets skiften. Gårdstomterna är ofta småskaliga och innehåller bl a stenmurar (ibland med fina grindstolpar) som avgränsar trädgårdarna. Bebyggelsen i området avspeglar ovanligt väl utvecklingen av den bohuslänska agrarbebyggelsen, med tidig uppsplittring och utflyttning från de ursprungliga tomterna. Gårdarnas äldre, småskaliga karaktär och läget intill gamla vägstråk skapar intima miljöer som har stor betydelse för både landskapsbilden och de historiska processerna. På flera ställen finns även

rester efter det biologiska kulturarvet, såsom hamlade träd och stubbskotsbeskurna träd.

Runt omkring inägorna på 1724 års karta löper gärdesgårdar som enligt kartans beskrivning utgörs av stenmurar. Det finns ännu stående eller nedrasade stenmurar längs praktiskt taget samtliga dessa sträckor. Det skulle rent av kunna röra sig om samma stenmurar som stod där för nästan tre hundra år sedan! De bevarade hägnaderna är delvis fullt synliga men kräver ibland lite letande för att upptäckas. De kan givetvis röjas fram och kanske även restaureras. Sammantaget utgör de väsentliga delar i den tidigare påtalade kulturhistoriska helhetsmiljön vid Kile.

Pär Connelid
Lars-Ove Loo

Djurhållning i turistlandskap

Får, kor och hästar betar på öarnas ängar. På Nordkoster finns det även getter. Alla djur är privatägda och tas väl omhand av sina ägare. På Sydkoster är det Helena Torgilsman som äger och ansvarar för betesdjuren. Vintertid bor får och hästar i det nya stallet i Brevik.

Helena har omkring 150 tackor och får 130-150 lamm på våren. Där går sedan en smärtgräns för vad en ensamkötare klarar av och hur många djur som får plats. All djurskötsel är helt ekologisk och hela färet tas omhand när höstens slakttid kommer. Även en skröplig gammal tandlös tacka hamnar i en korv. Men i huvudsak är besättningen relativt ung och lever under sommaren ett ganska bekymmerslöst liv på öarna och holmarna, där de kryddar sig själva genom att äta av saltängarnas örter.

Den intensiva arbetsperioden börjar efter att tackorna har fått sin vårklippning en månad innan de börjar lamma i mitten på april. Dag och natt måste någon vara närvarande när lammen föds. När de har växt till sig lite, släpps de ut på bete i mitten på maj. Arbetet tar inte slut där utan alla djur ska ha tillgång till friskt

vatten, flyttas till nya beten när det behövs och få tillsyn för att inget djur ska behöva vara sjuk eller skadad (de är ju inte osårbara). Det blir inte många lediga dagar för djurhållaren. Ett 30-tal kor och kalvar på Sydkoster hyrs in under betesperioden av Länsstyrelsen. På Nordkoster är korna bofasta och privatägda. Ett växelbete av olika djurslag ingår i skötselplanerna för naturreservaten och gynnar mångfalden.

Dessutom minskar risken med parasiter som kan drabba djuren. Ett gott råd till hundägare är: att nötkreatur ser hundar som rovdjur, även minsta mops. Vill man vara helt trygg under en promenad genom kohagen, gäller det att röra sig lugnt och sansat och kanske inte ta med sig hunden. Hur som helst ska den givetvis vara kopplad. Joggare kan också ibland upplevas som ett hot.

När vädret är som bäst och turisterna är på badstranden, är det dags för höskörd från midsommar och in i juli. Omkring 400 balar går det åt under ett år. Helena skördar sitt hö på Sydkoster och är det ett vädermässigt normalår, räcker markerna till. Hon har valt att stödja cancerforskningen och de rosa höbalarna ger ett bidrag till bröstcancer, blå till prostatacancer och gul till barncancer.

I augusti skiljs bagglammen ifrån tackorna för att inga tjuvparningar ska ske med lamm som föds under olämplig tid. I september hämtas sedan tackorna hem från holmarna och slakten börjar. Ett litet ekologiskt slakteri används i Ljungskile och Helena tar hem allt kött som sedan säljs på öarna. Skinnen bereds och säljs i den lilla gårdsbutiken vid djurstallet i Brevik. Där finns också andra ullprodukter som garn, fäkalendern, kokbok för lammkött m.m.

De säkraste öppettiderna är tor-fre-lör mellan 11-14.

På hösten är det dags för frisören igen och fåren blir åter klippta. Nyfriserade stängs de in i grupper och de nio baggarna får sina speciellt utvalda tackor för förhoppningsvis ge bästa resultat av fina lamm nästa år. Någon månad senare när kärleksperioden är över, samlas baggarna ihop till sin herrklubb i en egen hage. Sedan börjar den lugnare tiden när tackorna bara ska äta och må bra i väntan på nästa lamning. Då laddar Helena batterierna även om stängselunderhåll och daglig tillsyn fortfarande ingår i djurskötarens värld.

Helena är glad över att det äntligen verkar som om informationen når fram till besökare på öarna. Hon upplever att det är färre får som blir bitna av lösa hundar, även om det fortfarande sker. Ett riktigt allvarligt problem är alla "snälla" människor som gärna matar hästarna. De få öhästarna klarar inte av godsaker. De blir sjuka och en häst fick sätta livet till förra året i sjukdomen fång som drabbar hästar när de får för mycket mat. Det borde finnas i allas minne, att man inte matar andras djur. När tusentals turister besöker öarna, är inte ett äpple bara ett äpple. Det är hundratals äpplen varje dag. Var så vänliga och mata inte hästarna.

Susanne Enfors-Davies
Helena Torgilsman 070-7483107

Nordkoster

På Nordkoster äger familjen Loo-Luttervall alla betesdjur. Där finns 47 får av rasen gammelnorsk spelsau. De första stamdjuren kom ursprungligen från Margit Lunnäs besättning på Sydkoster. Familjen äger också 31 jämtgetter som är en utrotningshotad allmogeras. Dessa betar på Nordkoster och ute på holmarna i olika familjegrupper, så håll hunden kopplad!

De sju korna är av olika raser, två fjällnära, två bohuskullor, två rödkullor och en jerseykorsning. De kulliga korna är också av utrotningshotad lantras. Förutom rödkullorna tillhör resten genbanksbesättningar. Till familjens betesdjur hör också 4 stycken hästar, 1 islandshäst, 1 gotlandsruss och 2 shetlandsponnyer. För att gynna den biologiska diversiteten i beteshagarna är det bäst med sam/växelbete mellan flera olika djurslag då dessa betar på olika sätt och därmed har olika effekt på floran

Alla hästar på ön är privatägda och ägarna har problem med att folk vill mata dom. Man är inte "snäll" om man ger dom något gott, tvärtom, de blir sjuka.

Pia-Lena Loo-Luttervall 070-2463223

Man har genom tiderna använt sig av olika sorters lysanordningar för att nattetid försöka vägleda sjöfarare. De första ledljusen eldades med ved eller stenkol och kunde ligga på ett berg eller kulle som var väl synligt. Man försökte senare att anpassa ljusets höjd över vattnet med hjälp av olika konstruktioner. Man byggde torn, hissanordningar och vippfyrar för dessa öppna eldar. Så småningom kom lyktor som var skyddade av glas i bruk, så att inte ljuset skulle vara väderkänsligt. Den första fyren på Bohuskusten som tändes 1781 var vid Carlstens fästning på Marstrand. Nästa fyrbyggnation skedde inte förrän 1841 vid Vinga och Hällö.

1849 invigdes de två fyrarna på den högsta platsen på Nordkoster. Platsen kallas för Bonden eller Högen och höjden på berget är 58,8 meter. Lamporna placerades 4,2 meter upp i lanterninerna som var placerade på ett par fyrtorn byggda av tegel med puts på utsidan. Bostadshus och övriga byggnader lades i lä på ostsidan av berget. Husen bestod av två boningshus, ett lotsutkikshus, ett förråd, ett uthus och en latrinbyggnad. Även en brunn och en inhägnad för odling fanns.

Byggnader som uppfördes på Nordkoster fyrplats var: Norra fyrtornet år 1849. Fyren lyste med stillastående blänkar av fjärde ordningen med ett blåvitt blänksken med två minuters omloppstid. Södra fyrtornet år 1849 med ljus av tredje ordningen och visade ett fast vitt sken. Fyrmästarbostaden från 1849 var uppförd av timmer. Byggnaden var indelad i fem boningsrum, två kök och en förstuga, samt en delvis inredd vind bestående av ett boningsrum. Huset hade även en källare av sten. Fyrvaktarbostaden byggd 1868 var av plank. Byggnaden var indelad i två rum, två kök, en förstuga och en källare av gråsten som var indelad i tre avdelningar. Förrådshus från 1868, uppfört av resvirke med brädor, indelat i två rum. Vedbod och ladugård uppförd 1849 av resvirke med brädor och indelat i fem vedbodar med förstuga. Latrinbyggnaden från 1849 byggd av resvirke med brädor och indelat i två avdelningar. Lotsutkikshus uppfört 1831 eller 1832 av trä. Brunn anlades 1849 och försågs med trätäckning.

År 1891 flyttades fyrarna till Ursholmen. Många ansåg att fyrarna var felplacerade på Nordkoster och skulle fungera mycket bättre med placering på Ursholmen. Den 30 november 1891 tändes fyrtornen på Nordkoster för sista gången innan de flyttades till Ursholmen.

Fyrvaktarbostaden och det södra tornets lanternin och fyrapparat flyttades till Ursholmen. Fyrmästarbostaden såldes 1897 och flyttades till Vatuland i Strömstad.

1933 ville Lotsstyrelsen riva fyrtornen men med stöd från ordsbor, Riksantikvarieämbetet och Vikarvet, sköt man upp rivningen ett år. Året efter samlade man in tusen kronor som behövdes för renoveringen. Det var framför allt Kosters syförening bidrog till insamlingen. På 1980-talet gjordes också en renovering. Man sökte medel från olika statliga institutioner. Riksantikvarieämbetet och Strömstad kommun bidrog med pengar. Det södra tornet står på militärt område där en radar är placerad. Man fick inte tillstånd vid detta tillfälle att renovera det södra tornet så endast det norra renoverades. 1999 startade den senaste renoveringen. Man renoverade nu båda tornen och placerade en nytillverkad lanternin på det norra. Lanterninen konstruerades efter gammalt mönster. Vid årsskiftet 1999/2000 tändes fyren på det norra tornet igen efter att ha varit släckt sedan år 1891. Det var då 150 år sedan den tändes första gången. Den officiella invigningen skedde på midsommarafton år 2001. Då firades även midsommar på fyrtomten på gammalt sätt med en midsommarstång som hade formen av en råsegelmast. Under den senaste renoveringen höll Göran Lyth, på Nordkoster, i trädarna med pengar från EG:s Strukturfond, Strömstads kommun, Västkuststiftelsen och Statens Fastighetsverk.

Länk till midsommarfirandet 2014 vid Nordkosters fyrgård:
<https://vimeo.com/115907288>

Lars-Ove Loo & Jan Coster

Laila och Birgit

Laila är byggd 1932 på Lindås, Sydkoster, av Carl Hansson (Sme-Kalle) och Martin Andersson (Martin i Lindås). Båda var från Sydkoster. Carl var inte bara en skicklig båtbyggare utan även en duktig smed. Laila var en enepinnad båt byggd av ask från Lindås på ek- och furuspant. Stävar och bottenstock i ek. Längd stäv till stäv, 717 cm, största bredd 270 cm. Motor, Seffle 15 FV, frislagsmaskin.

Båtbyggaryrket gick ofta i arv i släkterna och Carl Hanssons son Karl-Johan Hansson var även han en namnkunnig båtbyggare. Karl-Johan Hansson har byggt båten Birgit någon gång efter andra världskriget. För några år sedan renoverade Johan Goksöyr Birgit.

Uppmätningsskiss av Staffan Myrenberg, Lars-Ove Loo och Hans Arén 15/7 1985

Kosterhavets vänner

Kosterhavets vänner är en nybildad ideell förening. Föreningen är fristående, partipolitiskt och religiöst obunden. Föreningen skall arbeta för att främja och utveckla naturvård och kulturminnesvård i Kosterhavets nationalpark med omnejd. Kosterhavets vänner driver även midsommarfirandet vid fyrplatsen på Nordkoster, som har pågått i många år. På Nordkoster finns ruiner av gamla fyrvaktarbostäder. Miljön vid fyrgården är ursprunglig sedan 1849. Fyrarna är återställda i ursprungligt skick. 1999 startade den senaste renoveringen. Man renoverade båda tornen och placerade en nytillverkad lanternin på det norra. Lanterninen konstruerades efter gammalt mönster. Vid årsskiftet 1999/2000 tändes fyren på det norra tornet igen efter att ha varit släckt sedan år 1891. Det var då 150 år sedan den tändes för första gången. Den officiella invigningen skedde på midsommarafton år 2001. Även midsommar firades då på fyrtomten på gammalt sätt med en midsommarstång som hade formen av en råsegelmast. År 2009 placerades en nytillverkad lanternin på det norra tornet.

Med detta projekt vill vi befolka och återställa fyrvaktarbostäderna. Vi vill skapa en kreativ mötesplats där naturvetenskap, humaniora, konst, musik och kultur skulle kunna mötas. Barn, studenter, forskare, författare, konstnärer och musiker från hela världen skulle kunna utbyta kreativa idéer, tänka tillsammans, för att hjälpa till lösa framtidens stora utmaningar inom miljö, hållbarhet, social- och teknisk-utveckling. Vi vill uppmuntra människors förmåga att tänka "utanför boxen" i en inspirerande, lugn och ovanlig miljö.

Lars-Ove Loo & Jan Coster

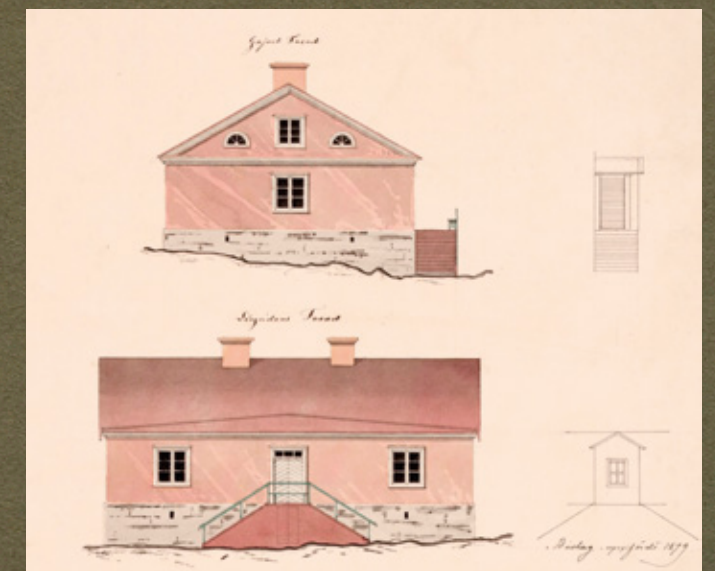

Foto: Pia-Lena Loo-Luttervall

Längst ut i Kosterarkipelagen finns det relativt många bofasta knubbsälar. Båt- och kajakfolket känner väl till var de föredrar att hålla till. Det ordnas också organiserade salturer med turistbåtar under sommaren. Det finns vissa sälskyddsområden där man inte får störa djuren under den tid på försommaren som kutarna föds.

Sälens intelligens jämföras med en hund. Den påminner också om en vattenlevande hund på sätt och vis. De blir dock betydligt äldre och kan bli strax över 30 år gamla. Honorna blir omkring 146 cm långa som fullvuxna och väger ungefär 67 kg. Hanarna är större, ca 156 cm och kan väga uppåt 100 kg. Honorna blir inte könsmogna förrän vid 4 års ålder och hanarna ännu senare vid 5-6 års ålder. Tidsmässigt börjar det intensiva friluftslivet med båt- och övernattningar i skärgården när kutarna föds i juni till i början på juli. En nyfödd kut är 80 cm lång och väger 9 kg. Den utvecklas fort och bara efter ett par dagar kan den dyka i 2 minuter och efter 10 dagar i 8 minuter. En månad gammal väger den omkring 25 kg. Den digivande sälmodern återfår sin slimmade spolförmedel med ungefär samma minskning av antalet kilon. Sedan börjar allting om igen. Parning, dräktighet och en ny kut nästa år. Sälhonor slutar inte sin fortplantning utan de får kutar under hela sin livstid.

Sälarna lever på ganska grunt vatten och man kan se dem såväl på skären som på sand och klippstränder. De simmar relativt fort kan komma upp i 35 km/h. Den jagar sin föda på 5-35 meters djup, men kan dyka ner till 100 meters djup.

Det är ett rovdjur som konkurrerar med fiskare om maten. De förstör fiskeredskap och har tidvis inte alls varit särskilt populära hos dom som lever av havet. Ur ett besöksperspektiv är de riktigt söta djur med sin nyfikna uppsyn och långa morrhår. När sommarturismen lugnat ner sig efter högsäsong ger sig sälarna ut på andra områden när turisterna nu är borta. De kan ses från land på öarna när de simmar förbi i sundet eller på andra platser. Att se dem från kosterbåten under off-säsongen är inte helt ovanligt och ibland simmar de till och med ibland ända in i norra hamnen i Strömstad.

Vill man veta mer finns en pedagogisk websida om sälar som heter "Sälskapet". Den är lite svår att googla eftersom webbläsaren gärna rättar till "felstavningen" till sällskapet. Bakom Sälskapet står Martin Larsvik, Ulrika Franzén och Henning Cedmar-Brandstedt.

Susanne Enfors- Davies

Alger är ett samlingsnamn för en blandad grupp av organismer som inte alltid är särskilt nära släkt. De innefattar både mikroskopiska planktonalger och de större makroalgerna såsom tång och tare. Till skillnad från blomväxter saknar alger rötter, blommor och frön.

Det finns cirka 8 000 arter av marina makroalger över hela världen. I Sverige är mångfalden störst på norra västkusten där det finns cirka 350 arter. Mycket man kanske inte ser för tång och tare, men en hel del är rätt lätta att känna igen även om man inte är så van. Många växer också relativt grunt och blåser upp på stränderna. Makroalger delas in i tre huvudgrupper: rödalger, brunalger och grönalger, baserat på bland annat uppbyggnad, färg, typer av livscyklar, m.m.

Det engelska ordet för makroalger är seaweed, vilket ofta översätts fel och blir i svensk tappning sjögräs. Det finns otaliga matrecept där det står man ska använda sjögräs, när det istället ska vara makroalger (som till exempel noriarken till sushi). Det svenska ordet för sjögräs syftar på blomväxter som växer på mjukbotten i marin miljö och i våra vatten är det ålgräs eller bandtång på svenska. I Sverige har vi ingen tradition av att använda alger som mat, kanske mycket beroende på att vi inte har tidvattenkuster där algerna är lättare att komma åt vid lågvatten.

1.

1. Ostrontjuv (*Colpomenia peregrina*, brunalg) är en introducerad art med ursprung i Stilla havet som fördes till Frankrike i början på 1900-talet med importerade ostron. Den upptäcktes i Sverige första gången 1950. Den är säckformig och kan bli upp till 15 cm i diameter och växer på andra alger och på sten och skal. Namnet ostrontjuv har den fått därför att större exemplar har tillräcklig lyftkraft för att segla iväg med ett ostron.

3.

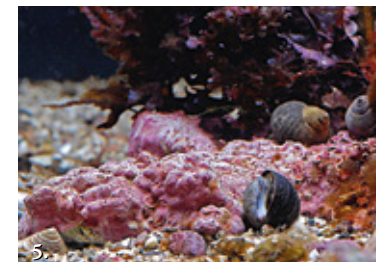
2. Liten filtkudde (*Spongomorpha aeruginosa*, grönalg). Små ljusgröna kuddar som växer längs vattenlinjen men kan även växa på andra alger. Förekommer framförallt under vår och försommar och kan bilda bälten vid mer exponerade klippor.

2.

3. Karragentång (*Chondrus crispus*, rödalg) varierar mycket i färg och form beroende på var den växer. Vid mer vågexponerade ställen är den kompakt och krusig och som djupare undervegetation längre och plattare. Färgen varierar mellan mörkröd när den förekommer som undervegetation och till gul när den växer vid ytan. Den skimrar ofta i blått. Karragentång innehåller, som namnet antyder, karragen som utvinns (dock ej i Sverige) och används som stabiliseringsmedel i livsmedel (E-407).

4. Havsstenhinna (*Hildenbrandia rubra*, rödalg) består av en tunn skorpa som sitter hårt fast och är svår att skrapa loss. Färgen är roströd och man skulle kunna tro att det är mineral i berget som rostar men det är det inte. Den är vanligt förekommande på skal och sten från ytan och ned till cirka 20 meter. Vid mer vågexponerade ställen kan den växa flera meter ovanför vattenlinjen, ofta i sprickor.

5.

5. Värtig kalkskorpa (*Phymatolithon purpureum*, rödalg). Det finns flera arter och släkten av kalkskorpor vilka kan vara svåra att identifiera till art. Som namnet antyder är de skorpförmade kalkalger. Värtig kalkskorpa förekommer på cirka en meter till 15 meters djup. Färgen är rosa och ytan är inte slät utan bucklig.

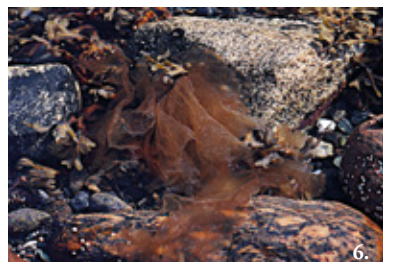
4.

6. Purpursloke (*Porphyra umbilicalis*, rödalg) består av tunna rödgrönbruna blad som växer på 0,5 meters djup under sommar och höst. Det finns fem slokearter i Sverige, de flesta påträffas strax ovan eller runt medelvattenlinjen, vissa året runt, andra enbart under vintern. Nori är det japanska namnet på *Porphyra*-arter och det är alltså de som används för tillverkning av noriark, vilka används vid tillagning av sushi. Nästan all *Porphyra* som säljs i Europa kommer från odlingar i Kina, Japan och Sydkorea, men det finns en traditionell användning även i Europa. I Wales skördas de fortfarande i mindre skala för tillverkning av "laverbread".

7.

7. Pepparalg (*Osmundea ramosissima*, rödalg). Förekommer på sten, skal och ofta som påväxt på sågtång. Pepparalg har broskartad konsistens och ofta en lite frän lukt. Färgen varierar från mörkare röd till nästan gul beroende på växtplats. Pepparalg förekommer på cirka 0,5-2 meters djup. Andra svenska namn är brosktång och peppartång.

6.

Koster swimrun

Den 18-20 september är det dags igen för den spektakulära och sevärd tävlingen Koster Swimrun. Det är femte gången som tävlingen går över hav, ängar, skogar holmar och skär. Boka in lördagen om du är publik. Hittills har arrangörerna Petter Alexis Askergrén och Michaela Fröstad Askergrén haft en sagolik tur med vädret. Lite blåst men varje gång strålande sol. Det är en stor uppslutning kosterbor som är funktionärer och möjliggör en storslagen tävling i tuff miljö med kanske ibland 12-14 grader i vattnet. Målsättningen av arrangörerna är att alla ska ta sig runt banan och i mål.

Håkan Wogenius, bofast fiskare på Koster, är sedan gammalt nära vän till Petter. Petter har alltid hört öarna till och redan som barn burit med sig en stark kärlek till platsen. Håkan är en av dom som är involverad i tävlingen, såväl som Petters högerhand och som deltagare tillsammans med sin fru Maria.

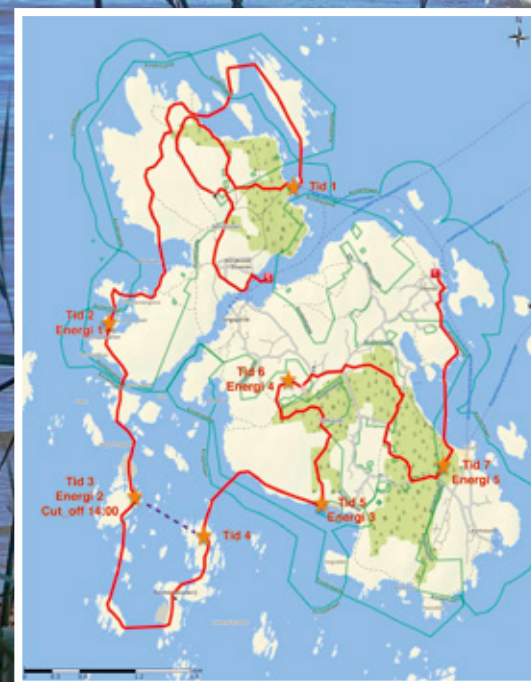
Förra året var det 70 lag med sammanlagt 140 deltagare. Tävlingen brukar starta vid 10-tiden i Kstersundet med att hoppa i vattnet från gods färjan och simma in mot Strandkanten. En löpsträcka går slingrande över Nordkoster på väg, klappersten, skog och hedmark. Man kommer till Vettnet där det är en simsträcka till Saltholmen sedan vidare till Skarvesätet och tillbaka till Nord genom att springa över de grunda Hasslevikarna. Sedan följer en lång sträckning på öarnas västra sida, det simmas över Basteviken och vidare ut i arkipelagen. Följebåtar finns med hela tiden och kontroller är placerade ute på holmarna. I närheten av Brevik startar åter en löpsträcka men nu över Sydkoster. Förra året var banan 2 mil, varav simningen ca 5 km. Sträckorna kan variera från år till år beroende på väderlek, strömmar, vindar och vågor.

De snabbaste tar sig runt banan på lite mer än tre timmar, men de flesta tar betydligt mer tid på sig. Målgången avslutas vid 16-tiden på hotell Koster vid Ekenäs där Petter och hans familj välkomnar deltagarna med musik och varm soppa. På kvällen bjuds det på en stor fest för deltagare och funktionärer.

Maria och Håkan Wogenius är en ung och mycket företagsam familj med fyra barn och är fastboende på Koster. Maria har drivit restaurang Strandkanten sedan hon var 21 år. Det är en mycket populär och lite annorlunda restaurang med alla mångskiftande prylar. Det är en plats som lokalbefolkningen gärna går till. Ingen kan undgå mängden av udda saker som inte längre får plats inne, utan också pryder väggarna utomhus och bara det är en sevärdhet i sig. Håkan är en av de få fiskare som finns kvar i yrket i Skagerack. Han är räkfiskare i fjorden tillsammans med Clas Johansson och med fiskebåten Brattvåg. Som så många andra, fiskar Håkan även hummer på hösten. Swimruntävlingen måste hållas före hummerfisket, eftersom tinorna skulle vara ivägen och många av funktionärerna har inte tid till annat än att fiska hummer vid öarna.

Text och foto: Lars-Ove Loo, Susanne Enfors-Davies
Foto: Pia-Lena Loo-luttervall

Swimrun över Hasslevikarna

Sommaren 1889 – orolig kärlek

”Skulle det orimliga ske, att ni ville bo utom världen, på min ö, bland råa fiskare och en illa anskrifven ung man, skall jag belägga er väg bland klipporna med alla mjuka hyenden och vackra blommor.”

Så kluven löd en inbjudan till Nordbohuslänska Utö. Avsändare var Nils Tufvesson, storbondens son från söder om landsvägen i Skåne. Adressat fröken Emma Berg. Han semestrade/konvalescerade vid det salta havet och ville pröva bekantskapen, eller vänskapen... attraktionen? till en kvinna som han känt en tid. Hon hade inte samma pålrot i myllan som han, inte heller plats på ett känt släktträd. Hennes föräldrar var från olika länder och bodde i ett tredje och hon reste mycket. Men också hon hade blivit berörd av deras enstaka möten och brev så: ja tack. Det var i midsommartid. Efter en lång, långsam ångbåtsfärd utmed kusten från Göteborg via Lysekil, i stampande sjö och genom trånga, gröna sund, smet farkosten äntligen runt klippan, i hamn i den lilla staden Åbo. Han mötte upp, men badgästerna som spatserade längst kajerna i turnyr och kvarnhjulshatt, kråsnål och spanskrör väckte bådas avsmak. Så han drog henne genast vidare till ännu en transport, nu en liten segelbåt, där lotsförman Engelbrektsson från Utö väntade på att få kasta loss.

Det var nästan bleke, få vindar att fånga och seglatsen tog halva natten. Väl framme kunde Emma konstatera att det var ont om blommor och ”hyenden” men gott om rullsten och nakna klippor och sönderblåst dvärgvegetation. Första intrycket var detta avstånd mellan löfte och verklighet. Vad mer kunde det betyda? På efternatten väcktes hon av all världens flugor som bosatt sig i hennes rum i fiskaren Bernius’ stuga, som låg ett kyskt stycke väg bort från lotsförmannens, där han höll till. Nästa förmiddag såg hon honom gå mot badet ”som ett grått streck på klippan.” Men sedan möttes de var dag och gjorde stumma och samtalande vandringar. Han fick en skiss av hennes rotlösa ungdom och han bjöd i gengäld på sin plågade själ. Veckorna gick. De bodde kvar i var sitt hus, badade var för sig och niade varandra. En berättad kärlekshistoria med lyckligt slut brukar rymma mer av det förgångnas vändor och vemod än av ögonblickets lycka. Sorgerna är glädjens sockel i dessa sammanhang och de är också sättet att lära känna varandra. Och sedan följer en fortsättning. Bara i vuxensagor är slutkyssten en visumstämpel till lyckan. I livet skall vanor och egenskaper jämkas samman, och inte minst egenheter. Ola Hanssons novell Hafsfåglar slutar i jubel, på några få rader. Efter femtio sidor av tvekan och nycker, som tydligare visar förutsättningarna för parets framtid.

*

I flera år gick jag och letade efter Ola Hanssons gravplats på Norra Kyrkogården i Lund. Det hade sagts att inskriptionen på hans sten skulle vara ”Född i Hönsinge. Död i Konstantinopel.” Jag hittade inte dit – det är en stor kyrkogård – och under vilsevandringarna slutade jag vara ironisk åt disproportionen mellan ortsnamn. Om något är komiskt är det att väga en orientalisk världsstad mot en flugskit på Söderslätt och finna sistnämnda lättviktig. Som om resan från födelse till betydelse vore en geografisk karriär och människan måste lämna Hönsinge för att fylla sin potential. Medan det är tvärtom med metropolerna: folk behöver aldrig överge den gatstump där de upphov sitt första kväk utan stoltserar med att vara ”fjärde generation” i samma huskasern.

För övrigt dog inte Ola Hansson i Konstantinopel utan i Büyükdere, som nu omger en kustnära motorväg, men vid hans död 1925 var en flugskit vid Bosporen. En bekant ritade en liten karta: du tar den asfalterade vägen fram till bassängen med korset. Sedan den sneda stigen upp till vänster. Mycket riktigt. Där stod en hög, bred men tunn minnessten – om det nu var sten och inte rostigt järn. Litet fin fasning i kanterna, men annars ingen utsmyckning och framför den växte en trist kryptuja. Namnet var inristat och nött av snart hundra års väder, vind och luftföroriningar, men inga årtal eller orter. Platsens sterila, förbjudande design gav ingen impuls att stå kvar eller lägga en bukett tusenskönor. Och ingenting påminde om Hansson dikt, minst av allt hans glödande böcker från 1880-talet, provocerande för det oscariska Sverige som spatserade med kråsnål och turnyr och gillade hjåltediktning. Sensitiva Amorosa från 1887 är en klassiker i den moderna prosan – skriven innan Sverige ens var modernt - dekadent, sexuell, desperat. Parias besökte miljöer som etablissemang kallade utskottsvärldar. Hansson gjorde studier i polisdomstolar och fångelser. Det var inte brukligt att en författare som naturen gett förmåga till inlevelse, blick och språk för det sköna, valde att använda dem till analys av plaggets fuktiga fickor, inte av dess skärning och kvalitet. Gravmonumentet frammanar i stället exilförfattaren Ola Hansson. Han fick goda år med gott arbete, kollegor och utrikes framgångar. Men detta växlade alltmer över i hemlöshet, brustna vänskaper, paranoja och avskurenhet. Det finns en idé om den ensamme konstnären, men också en sådan behöver sin flock. Under ett par år i början av 1890-talet var Hansson och hans hustru Laura Marholm värdpar för en konstnärskoloni utanför Berlin. Men smöret härsknade och dålig ekonomi och psykisk sjukdom lagrade långsiktigt på deras isolering. Idag blir Ola Hansson sällan ihågkommen som den föregångare och förnyare han var, räknas sällan upp ens bland andra rangens storheter från samma tid, som Heidenstam och Karlfeldt, än mindre Strindberg och Lagerlöf. Bland andra Strindberg beskrev hans äktenskap som en pyrande tundra, en pakt för ömsesidig förstörelse.

*

En som läst Sensitiva Amorosa och Parias när de kom ut 1887 - och -88 - och blev fångad, var dansk-tysk-lettiska Laura Marholm. Hon reste ofta från sitt hem i Riga till Köpenhamn, där hon deltog i litteratursvängen, den snabbaste och modernaste i Norden. Alla storheter kom dit, inte minst för att bli sedda av Georg Brandes, kritikern framför andra, - även en storartad rondellhund som dirigerade in nyheterna från den europiska modernismen till våra småspråk, och förde ut de skandinaviska författarskapen värda hans uppmärksamhet, bland dem Ola Hanssons. Ola och Laura möttes på litteraturafton hos Brandes 1888. När hon berättade om det i texten Koster från 1991, och skulle nämna hur hon såg på sig själv, nämnde hon först ”inte vacker.” Bättre att förekomma än förekommas. Men hon var livfull, beläst och hade skapat sig ett namn som dramatiker och essäist. Hon var trettiofem, han sex år yngre, blickarna hakade i varandra och de började brevväxla. Glest. Koster är

inte tryckt och utgiven, den förvaras i mycket småstilt blyerts i handskriftsamlingen på Lunds Universitetsbibliotek. Rejåla läsglasögon behövs för att tolka fortsättningen: hur det bland de sjukliga, svala breven från honom plötsligt smög in ett där han målade upp en teoretisk drömkvinna och hon såg ”ett porträtt af mig själv”. Men var han hennes dröm? Mannen hon korresponderade med var en nervklen ungarl som tog sin tillflykt till platser som Aggarp och Skurup, där det fanns bröder, stadiga pålar som stammade upp honom när han vacklade. Något omhändertagande slog till i hennes väsen. Den räddande kvinnan. Mannen är det svagare könet. När han berättade att han ordinerats salta havsbad på västkusten och frågade ifall hon ville komma, ville hon.

Vi drar ihop trådarna. Från båda har vi fått långa noveller om sommaren på Nordkoster. Laura Marholms autofiktiva Koster och Ola Hanssons nyckelnovell Hafsfåglar som ingår i samlingen Kärlekens trångmål från 1892 (och läses lätt och gratis, litteraturbanken.se) Hon skriver i jagform om hur förhållandet växte fram på den kala, sterila ön, bland stumma, ibland fientliga människor. Hennes stil är att återge den direkta upplevelsen som hon bevarat den, hon använder inga täcknamn. Ibland sammanfaller de två novellerna – som i en parallell förundran över att körsbärssoppa serveras före makrill till middagen. Annars är de i var sin ände på skalan. Marholm är social, människoorienterad med fokus på mannen och målet för deras umgänge. Han är naturorienterad och människorna och dera planer och relationer är detaljer i det stora hela. Den vindlösa seglatsen från Strömstad till Nordkoster har i hans version en fördrömd kvalitet av att långsamt driva genom natten på ett hav som öppnar sig i alla väderstreck.

I hennes blir den ett otåligt kajkande kors och kryss för att komma till målet. För henne är den oländiga ön ökenlik och dess fåmålade invånare knappt talbara. Han njuter av dagarnas tidlöshet, talar med öborna om deras liv, inte som underdånig sommargäst, utan av lyssnande intresse. För att få sig ett hygiendopp halkar Laura i klippskrevor utan fotfäste och skrapar sig på småsten och havstulpaner. I sin novell säger Hansson inte ett ord om mannen Nils’ bad, men berättelsen låter handlingen växla mellan Nils och Emmas perspektiv, i hennes finns baden med, som alltmer njutningsfulla, naket omslutna ögonblick. Underförstått: han vill ha gett henne detta. Laura på Koster vill å sin sida ge den sömnlöse diktaren vila och hälsa och bär ut sängkläder till en gräsplätt under ett klipputsprång. Där sover han gott medan hon ser på. En dag blir de bombarderade med jord och småsten av öns halvvuxna lymlar. Veckorna förflyter. Hon längtar efter något. Han trivs i ingenting. Men förmår sig till sist att säga – Något. Så Marholm-Hansson gifte sig samma år och fick året efter en son som lämnades bort sju långa år, medan de byggde upp och undergrävde sin gemensamma framtid och hälsa. Men sommaren 1889 finns kvar i skrift och särskilt Hafsfåglar kan göras till inspirerande bredvidläsning för en resa till Koster. Löftet som gavs i novellen är numera uppfyllt. Det finns allt man kan önska av vackra blommor och mjuka hyenden.

Sigrid Combüchen

Trianguleringspunkt på Koster

Denna ståtliga granitpelare står på Högen, Nord-Kosters högsta punkt, bredvid fyrarna och radarmasten. Där har den funnits sen år 1876 då Norges Geografiske Oppmåling (Kartverket) uppförde den. Liknande pelare (søyler) restes också på berget Halle Vagnaren, till höger i bilden, samt på Dragonkullen längre in i Idefjorden. De utgjorde de sydligaste mätpunkterna för den norska delen av Den Europeiska Gradmätningen-DEG som sträckte sig från Sicilien till Trondheim och startade 1862 på initiativ av kung Vilhelm I av Preussen. I Norge finns liknande søyler på bland annat Torbjørnsskär, en fyrplats i yttre Oslofjorden. Sverige deltog också i DEG men märkte inte ut sina mätpunkter lika elegant. Jorden är rund – det visste man långt innan den gamle greken Pythagoras hävdade det och år 276 f.Kr. kunde Eratosthenes, bibliotekarie i Alexandria, bestämma jordens storlek utifrån mätningar av skillnaden i solhöjd mellan Syene och Alexandria. Avståndet mellan dessa beräknade han med hjälp av uppgifter från kamelkaravanerna, som var dåtidens post- och transportväsen.

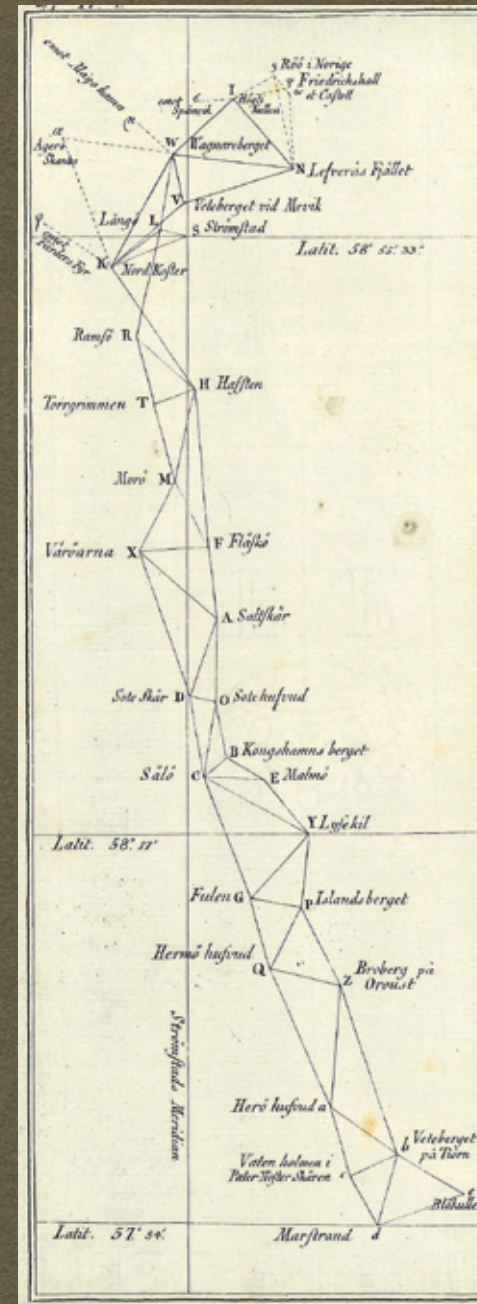
Avståndsbedömningen blev naturligtvis ganska ungefärlig och det var först i början av 1600-talet när triangelmätningen kom i bruk och man konstruerat noggrannare vinkelmättningsinstrument som man lyckades få mer exakta avståndsmätningar. Triangulering är ett sätt att utifrån en uppmätt längd (A-B; baslinje) och vinkelmätning (α och β) till en punkt (fartyget på bilden) bestämma avståndet (d) till punkten och därmed även dess läge. Utifrån en sådan "grundtriangel" kan sen triangel läggas till triangel med nya vinkelmätningar, såsom gjordes vid Bohuskusten första gången 1758.

Från varje triangelpunkt kunde sen detaljmätningar göras och så fick man fram mycket bättre sjökort. Även på norsk sida gjordes liknande arbete. Den norska mätkedjan i DEG utgick ifrån en baslinje utanför Kristiania (Oslo) och den svenska från Laholm. När den gemensamma sträckan Koster-Vagnarberg (Halle Vagnaren) på 16,5 km jämfördes visade det sig att det skiljde 1,56 meter mellan mätningarna.

Förutom triangelmätningen gjordes också astronomiska ortsbestämningar bl.a. på Dragonkullen för att kunna fastställa latitud och longitud, och därigenom sätta koordinater på alla punkter.

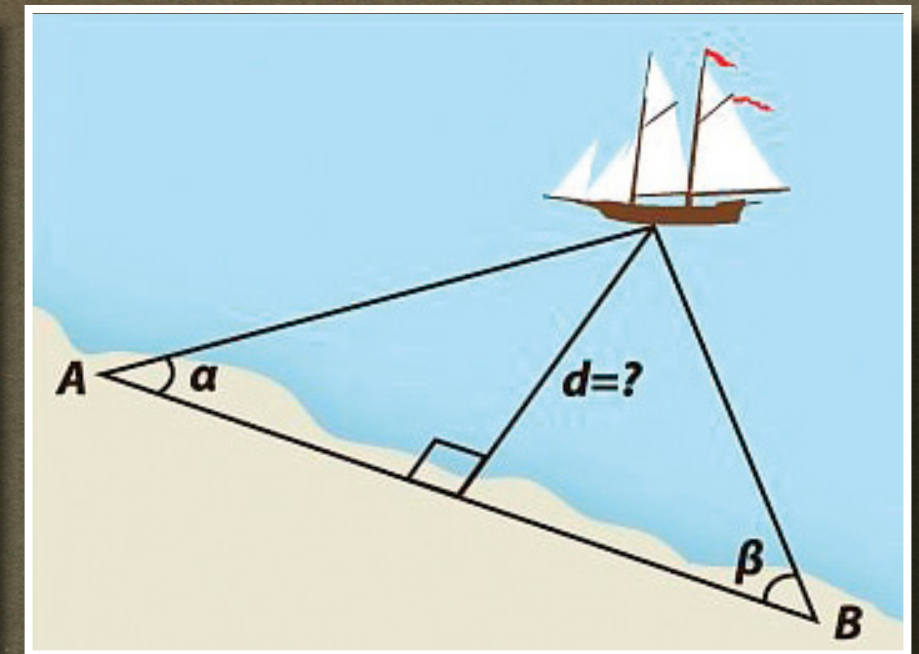
Eftersom jorden inte är rund utan tillplattad vid polerna och alltså är en ellipsoid, måste man få en korrekt beskrivning av detta för att kunna göra noggrannare kartor. Det var dit gradmätning ytterst syftade och ett flertal genomfördes under 17- och 1800-talet världen över. Den mest kända är Struwes meridianbåge från Svarta Havet till Hammerfest från början av 1800-talet. Den och flera av dess mätpunkter utsågs 2005 till världsarv. Det intressanta med DEG, förutom de iögonfallande pelarna, är att det växte ut till ett omfattande internationellt samarbete mellan kartmyndigheterna och ledde till det som idag är Internationella Associationen för Geodesi.

I Lantmäteriets geodetiska arkiv finns flera beskrivningar av mätpunkterna. Från 1817 kan man läsa att "På ön NordKoster i Skagerrak. Signalen stod norr om Kostergårdarna, ungefär mitt emellan dessa gårdar och stranden på en kulle kallad NorrKosterKollen eller KosterHoven. På denna kulle finns (eller fans åtminstone fordom) ett fast ordentligt uppmurat

stenröse med lodräta sidor, upprest av lotsar, som begagnade det samma till utkikspost efter farande fartyg. Signalen var fästad i detta röse, dock ej i midten, utan mera åt norra kanten." År 1823: "Signalen stod ännu kvar. En jerndubb nedslags 5,7 fot norr om signalens medelpunkt. En skorsa inhöggs ifrån jerndubben i direction mot signalen, och upprestes ett stort stenrös öfver jerndubben." År 1841: "För en sammanbindning af svenska och norska triangelnäten återuppbyggdes år 1841 af topografiska corpsen, genom löjtnant F. Akrell, Norr Kosters signal. Vinklarna mättes år 1842 av norske kaptenen Vibe." 1850: "Två fyrar byggda. Runda gula torn." "Europeiska gradmätningen 1866, 1867. Triangelpunkten är belägen ungefär 82 fot från den södra fyren. Den av norrmännen byggda signalen kvarstod, och hade ej blivit rubbad. På signalstängens spikades ett bräde, på vilket uppsattes riktningslinjer till projektionen av fyrmärkets midt.

Från den norska mätningen finns också en punktbeskrivning av Th. Knoff den 11 August 1877: «N. Koster. Det gamle Signal var nedblast og raadnet. En Jernbolts fandtes i Berget; men den 1823 omtalte «Skår» kunde ikke med Bestemthed paavises. En ny jernbolt nersattes i den gamles Sted og Signalstenen reistes over denne.

Signalstenen, der her bestaar af fire lodrets staaende Prismer med en ottekantet, flad Overligger med Hul i Midten, tillader at lodde ned paa Jernboltens Hoved. Fire Kobberbolter udsattes desuden paa følgende Afstand fra den Stenen omgivende Trækasse. Over Stenen opførtes en ca 5' høi Kasse med Toptag, hvis Spids indloddes over Punktet. Kassen er 6' i Firkant, har Hjørnestolper fæstet i Berget ved Jernbolte. Hjørnestolperne holdes sammen ved indfoldte Spærrer paa hvilke igjen er spigret Beklædning af pløide Bord. Taget er dannet af 4 Spærrer, der fra Hjørnestolperne gaa sammen i en Spids, og paaspigrede Bord. Det er fæstet til Kassen ved Hasper og Kroge. Endelig er Kassen ballastet med Sten. Kassen, der i Fern ligner en sønden for liggende Lodshytte, avskiller sig fra denne ved, at den er mindre samt hvidmalet.

Det var långa avstånd mellan mätpunkterna och därför måste man sätta upp stora signaler såsom det beskrivits ovan för att kunna lokalisera mätpunkterna. Vanligt förekommande var att man använde vit- eller svartmålade tunnor beroende på om bakgrunden var landskap eller himmel. Längsta sikten är 44 km till Vetten på Nøtterøy, söder om Tönsberg, och kortast 17 km till Halle Vagnaren. Det gällde också att väderleken var gynnsam, vid alltför molnigt eller blåsigtt väder gick det ej att mäta och var det soligt kunde solens reflexer mot föremål hjälpa till att hitta signalerna men vid fel tidpunkt på dagen kunde det motsatta gälla! Torbjørnsskär var besvärligt att nå och dessutom blev signalen förbyggd av en ny fyr så den punkten övergavs i mätningarna. Det kunde alltså bli ett utdraget företag att få till bra observationer och detta gällde i ännu högre grad de astronomiska observationerna. Du kan ju roa dig med att gå upp på Högen och se om du kan skymta Vetten. Och när du står där kanske du kan lista ut vad föremålet ovanpå stenstoden är – det skulle vi gärna vilja veta, för vi tror inte den har med lantmäteri att göra.

Idag används inte längre alla dessa mödosamt uppsatta och inmätta punkter eftersom satellit-tekniken med GPS gjort dem obehövliga, men alla är de historiska minnesmärken som dessutom erbjuder enastående vyer och den på Nord-Koster är en av de mest lättillgängliga, vackra och hänförande.

Under början av 50-talet började Sverige bygga en kedja av i berget nedsprängda radarstationer för havs- och luftbevakning. Företeelsen benämndes KSRR (KustSpaningsRadaR). Eftersom detta var i en tid, då hela landet skulle försvaras, fick även Koster i slutet av femtiotalet en station, i Högen på Nord-koster. Utrustningen var av brittiskt ursprung, en S-band (10 cm, 3000MHz) PS 23 (PS14 i FV) som efterhand modifierades och moderniserades i Sverige, varefter utrustningen kom att heta PS234, 235, 236, 237 och 239. Bland annat installerades utrustning för skifte mellan hög och låglob. Man kunde då bedriva yt- och luftspaning med samma station. Höjdtäckning vid låglob anges till 8000 m. Efter avvecklingen i Sverige modifierades några stationer ytterligare och sattes i drift i Baltikum. KSRR-antennen utvecklades i Sverige med en horisontell lobvinkel av 0.9 grader med rotationstid ca 10 sekunder. De 31 stationerna försågs med bl.a. luftvärn, på t.ex. Gotland vanligen 2 st 40 mm m/36. För Koster fick man fatt på en dubbelpipig m/36. Funktionen var dock fullt tillfyllest vid de två tillfällena, som LV-troppen fick öva skjutning på plats. Pjäsen lär idag finnas på Boforsmuseum. Bergrummen på Nordkoster sträcker sig ca 100 m in i berget. Idag är de tömda och förseglade. Låt oss ta en titt på anläggningen från insidan under Koster hvkompanis tid:

Eftersom anläggningen vid detta tillfälle är bemannad blir vi insläppta av posterna ur markförsvarsplutonen. Efter att vi passerat porten i inslaget tar vi av skarpt till höger i en tryckluftsfälla och tar oss igenom den flera ton tunga tryckvägsdörren, designad att skydda personalen från skador vid mycket nära - och mycket kraftiga - detonationer. Väl innanför dörren kommer vi in i en lång bergtunnel med berget målat blekgult och sparsamt belyst. Direkt vid tunnelns början finns vattenförsörjningens djupborrade brunn. Vi går vidare in i berget och träder genom en grön branddörr in i den egentliga anläggningen. In till denna dörr har man mest observerat ventilationsluft och -buller, nu hör man tydligare motorljud. Vi går förbi ett sortiment av nyttiga saker (vid ras): spett, hackor, brandsläckare och ser till vänster en dörr med gula och röda varningskyltar "HÖGSPÄNNING". Här finns anläggningens transformatoranläggning. Idag körs "SV6" "KSRR Nordkoster" på egen kraft, så trafiken vilar. Korridoren vi befinner oss i har murade, gulmålade väggar. Till vänster om oss

hör vi tydligt hur en av Albin-dieslarna arbetar med att förse anläggningen med energi för alla ändamål. Bränsle finns för lång tid i tankar under "durken" i maskinrummet, som dessutom hyser nödvändiga kyl- och värmeanläggningar samt elcentraler. Från maskinrummet kommer man till fläktrummet och luftfilteranläggningen. Vi lämnar området utan att gå in. Där krävs hörselskydd! När maskinrummet passerats når man luftslussen. Öppna dörren, gå in, stäng dörren. Öppna nästa dörr, fortsätt inåt, stäng dörren. Gör du rätt är du nu inne i ett område med övertryck, som skyddar mot gasintrång och övertrycksventilerna klappar glatt i slussdörren bakom dig. Gör du fel går larmet för tryckfall.

Vi går vidare. Till vänster ligger hygienutrymmen, när dessa passerats har vi en dörr till vänster, som leder in till kök/mäss/förläggning. Totalt finns plats för ca 50 man i berget! Om vi öppnat nästa dörr till väster, hade vi tittat in i ett kontorsutrymme som möjliggjorde avskilt arbete, klassiskt möblerat med arkivskåp, skrivbord, kontorsstol allt i grbrgr (gråbrungrönt). Vi går förbi och in i anläggningens hjärta. Belysningen är dämpad. Det stora plottet, placerat på väggen rakt fram och till vänster, när vi kommer in, dominerar det första intrycket. Plottet är skickligt ljussatt. Bäring/avstånd samt Georef (longitud och latitud) är ingraverade i plexiglas. Linjerna och markeringarna som YP (ytplotaren) lagt ut med plottpenna syns tydligt. Radarskärmar är grupperade från väggen till vänster:

Chefs-O, Yt-O och Luft-O (rapporter direkt LFC). YO lägger markör över målen och rapporterar till YP i bäring och avstånd. YR läser av position i GEOREF och rapporterar till mottagande stab. I detta fall går rapporten med fax till Kretsstab. Genom att höja blicken från sina PPI-n kan radarmännen hålla sig ajour med vad som händer på plottet. På Koster har hemvärnet god tillgång på vana radarobservatörer, från handels- och fiskeflottan, något som säkert bidrar till en lugn säkerhet med vilken arbetet sköts. Många var intresserade av hur hv-förband kunde användas. Överst gästas Koster av MBS, MBM och MBN. Längst till vänster, bakom radarskärmar finns ytterligare ett skrivbord samt sambandsutrustning, bl.a. Ra800, televäxel och fax. Detta är kompaniets stabsplats. Kompaniet omfattar ju också LV, båtgrupper, markstridsenheter samaritgrupp m.m. Om man fortsätter rakt fram genom radarummet kommer man till två mindre rum, sambandsrummet med alla telekopplingar och sändarrummet med vridbordsreglering.

Därmed har vi kommit till vägs ände i Kosters Hemliga rum.

Håkan Eriksson

Västkostgott

Västkostens absoluta delikatesser är givetvis skaldjuren. Man tröttnar aldrig på att äta färska räkor fångade i fjorden alldeles utanför öarna. Recepten är många ifall man vill använda räkorna i en maträtt. En fiskaffär ligger alldeles på kajen i Strömstad där kosterbåtarna lägger till. Det finns också en sommaröppen fiskaffär vid Röken i Ekenäs på Syd-koster. Det går också att köpa skaldjur direkt av fiskare, se deras personliga skyltar lite här och var.

En riktig delikatess är havskräftan. Den fångas med trål eller med bur. Nykokt smakar den mildare än räkor och hummer. Många tycker att den är bäst som den är utan något annat till än en god brödbit och aioli. Men vill man bjuda på någon liten rätt eller som förrätt, kan man gratinera den och smaksätta den efter eget tycke.

Ett gott förslag: Rör ihop smör, finriven parmesanost, hackad persilja, pressad vitlök och lite salt. Dela havskräftorna på längden och lägg dem i en ugnsfast form med snittytan uppåt. Bred på smöret. Gratinera havskräftorna i ugnen i 4-5 minuter i 225 grader. Strö över valfritt örtsalt och hackad persilja.

Det finns god tillgång på makrill under sommaren. Köp den eller gå ut och fiska upp den själv. Här kommer Irene Waenerlunds excellenta recept på Gravad makrill:

Makrillen ska vara fryst först i två dygn. Ta fram på morgonen, lägg i kylan o grava på kvällen för att ätas nästa kväll. Använd stora filéer. Lika delar socker och grovsalt, svartpeppar och dill läggs mellan fileerna och lägg fisken i en plastpåse. Förvara 24 tim i kylan och vänd den någon gång.

Det absoluta mumset - säsen. 3 msk stark senap, 1 msk vinäger (äpple eller annat), 2 tsk colemans senapspulver, 1 msk farinsocker (eller vanligt socker), rapsolja (eller annan olja), en äggula, salt, peppar och lite av resten av dillen. Vispa ihop med elvisp. Skär det sig vispa vidare bara...

Lägg makrill och sås på rågknäckebröd eller annat rågknäcke och njut.

Susanne Enfors-Davies

Bohuslinden

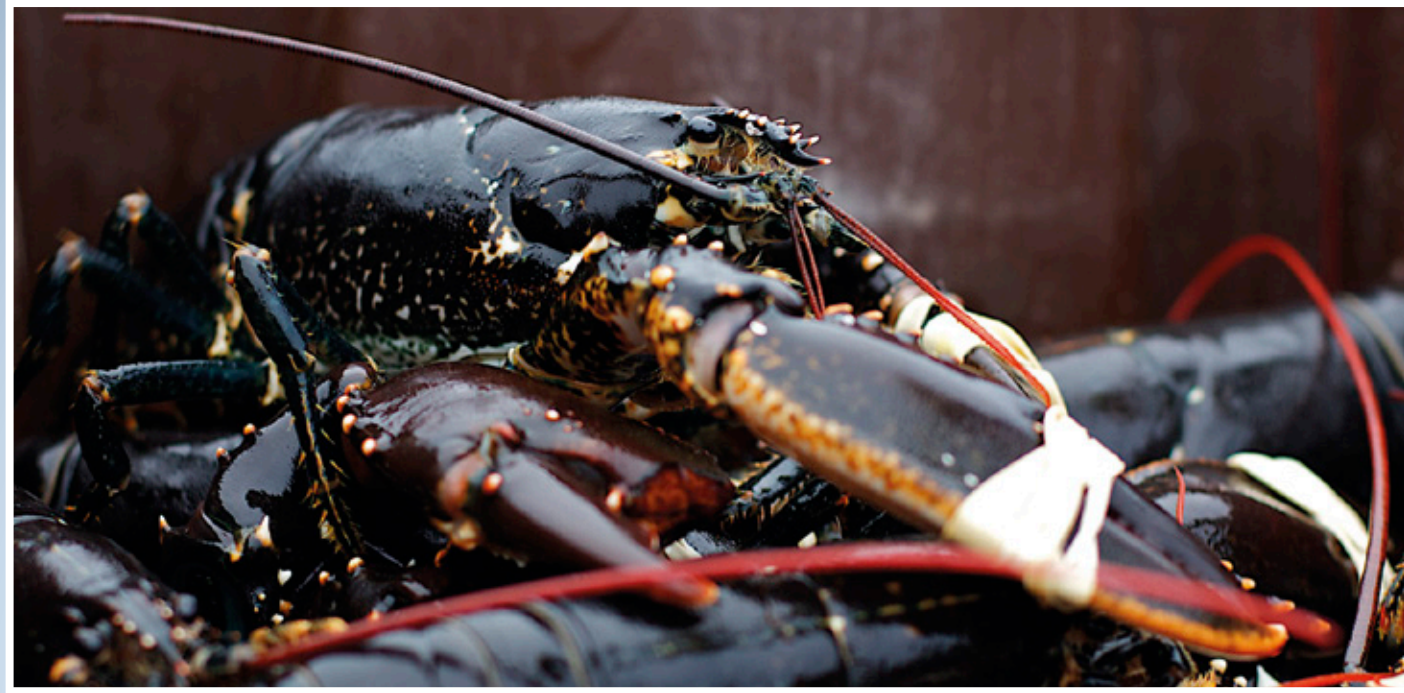
å Syd-koster finns två praktfulla träd. En är Bohuslinden *Tilia platyphyllos* i Ekenäs och den andra är den urgamla eken som står på Margits slätteräng på den blå vandringsleden om man väljer den övre delen av stigen. Bohuslind som vildväxande träd är sällsynta. Den finns bara på ett fåtal platser i Sverige och den är fridlyst. Planterad som park- eller stadsträd är den betydligt vanligare. Arten kom till Sverige efter istidens slut. De kan bli nästan 30 meter höga och över 1000 år gamla. De härligt doftande lindblommorna lockar till sig mängder av humlor och bin. Blommorna kan torkas och användas till te eller saft. Unga blad är goda att äta färska t.ex. i sallad. Förr ansågs linden kunna skydda mot blixtnedslag och man höll gärna råd och ting under den och planterade den som vårdträd nära huset.

I norden var den kvinnornas särskilda träd, förknippat med kärlek, längtan och trängtan. Ett säkert sätt att få en lätt förlossning var att krama en lind. Älvor, vättar och vittor bodde i dem. En bit lindträ i fickan och lindkvistar upphängda i stuga, stall och fähus skyddade mot åska, häxor och trolldom, nedstuckna kvistar i åkern fördrev skadedjur och på midsommarnatten när allt oknytt var ute och spökade fick korna några lindkvistar i hornen som extra skydd. Ännu längre tillbaka i tiden slog man ett järnband runt stammen. Järnet låste inne lindormen, en rödög, vitfjällig best som tillbringade vintern i ihåliga gamla lindar och kom ut på pingstdagen och åt upp folk. Hur nu en hednisk orm kunde känna till en kristen högtid...

Susanne Enfors-Davies

Ostron och hummer

Ostron (*Ostrea edulis*) och hummer (*Homarus gammarus*) har haft stor ekonomisk betydelse för Kosteröarna sedan lång tid tillbaka. De har bland annat sålts till holländska uppköpare för export. En stor mängd gick även till försäljning till Stockholm och Göteborg.

I slutet av 1600-talet hade Anders Kock (rådmannen) med medhjälpare ensamrätt att fånga ostron i Bohuslän. Som betalning skulle han varje år tillgodose hovets behov av ostron. Kock fick problem att uppfylla förpliktelsen till hovet eftersom fångsterna blev mindre och mindre. År 1698 upphörde privilegiet och ostronfisket blev fritt för alla.

Johan Oedman beskriver bra hur fisket och försäljningen gick till på 1700-talet enligt "Chorographia Bahusiensis thet är Bahus Läns Beskrifning af Johan Oedman 1746":

"Ostror hade jag så när förgätit: dock efter the äro nu så jäfwa, at här tages wäl öfwer 200 tunnor hwart år, sent på hösten, hela winteren, tå the äro bäst, samt först om wären, wil jag them beskrifwa köparen til någon uplysning.

Ostror äro et slag Skiäl-fisk, såsom muslor hwilka brukas kokte til at äta, men mäst til agn för fisk, som fångas på Backer, dock af åtskillig art och natur; The sämste äro Ler-Ostror, mycket små, blå och löse i köttet: Sand-Ostrorna äro något bättre: Men Bärg-Ostrorna äro the bäste; dock äro the the aldre bäste som sitja i Lä åt Norden, Nordost ock Nordväst: ty the som sitja på bärge i södra kanten bli af hafsens stormande wågor så piskade ock slagne, at the icke äro halfparten så gode som the i Norr, hwilka äro både gule, fete ock faste i köttet samt långt större än the andra.

Thetta fisket, som är mycket trälsamt ock swårt mitt i kallesta winteren, sker dels med en Skafwe af järn på en ganska lång stång med en häck under af nät, ther Ostrorna falla, dels med ett långt tåg på några famnar, ther i en stor af järn giord Oster-Skafwe fästes och sänckes ned på bärget, hwärf från en eller 2 må starkt ro ock ofta få litet eller intet; then 3:die styrer Skafwen.

Älljest the som äro rädde om sina Ostror ock ej wilja taga små ock stora på en gång, som är emot en god rätt hushållning, the bruka långa knippe-tänger ock i klart watn, ther the se hwar Ostrorna sitja wäl på 4 famnars diup, taga ut allenast the största ock mognaste, hwilka äro 3 gånger så kostbare ock sköne som the andre Bärg-Ostror, hwilket intet alle här tils wäl i akt tagit, utan gifwit lijka mycket för ler- och sand-ostor, som för the bästa bärg-ostor, med knijptänger, som öfwergå både Holstenska och alla andra ostror.

Hummer stor ock små, af hwilcken säljes ett stort quantum til Holländare, som komma årligen med sina Hummer-Hukare hit ock therfore lämna wackra penningar i Skiärgården, the öfrige bli försålde til Oster-Handlare, som them om winteren föra til stora ock förnäma i städerna, särdeles i Stockholm, theräst the få wäl betalning, om the allenast råka uti godt åkföre, wäder ock wägelag, eljest förlora the ofta på them så wäl som på Ostrorna the ock föra up til stor myckenhet."

Lars-Ove Loo

Höstkultur i världsklass

Eldshow i Långegårde med Alex Mejias (infinite moves)
foto: Andreas Möllerud

En kultursatsning lockade internationella musiker till ett höstbesök. Hur hamnade musikerna Harriet Ohlsson och Giuseppe Pisano tillsammans med filmaren Jesper Torsson och rockgruppen Rome Is Not A Town på Koster mitt i mörkaste hösten? Som bekant är öarna inte lika välbesökta utanför sommarmånaderna, men med kraftsamling och gemensamma mål går allt! På initiativ av kosterbor i tätt samarbete med Förvaltning för kulturutveckling (tidigare Kultur i väst) drogs under 2019 flera projekt igång med fokus på att få folk att upptäcka Koster även under lågsäsong. Det startade med idén om att ha ett musikerresidens på Koster. Ansökningsprocessen visade att intresset var stort! De lyckliga ovan nämnda fick under residenset en veckas tillgång till boende och repetitionslokal samt inspelning i Öljud studio med studio-tekniker. Musikerna fick under sina besök inte bara tid och ro för att utvecklas i sin musikkarriär. Detta var också ett unikt tillfälle för dem att knyta an till Kosteröarna och den lokala befolkningen.

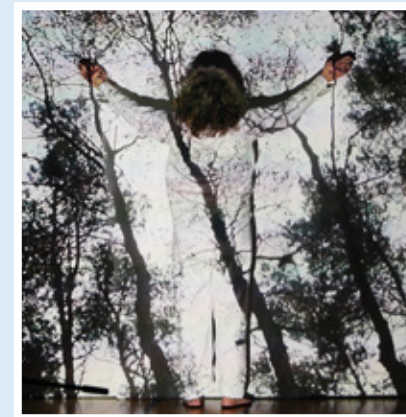
Bred lokal förankring

Efter denna lyckade satsning diskuterades arrangörerna hur de skulle göra kulturen ännu mer tillgänglig för lokalbefolkningen och besökare utifrån. Två evenemang till uppkom som följd. Under en kickoff i september strömmade nyfikna kosterbor till. Efter information om kulturhöst, soppa och dricka samt underhållning av lokala utövare, så samlades besökarna i grupper och diskuterade och skrev ner idéer och önskemål på hur ett "kulturkoster" skulle kunna se ut. Många bra idéer kom upp och några av dem kunde genomföras under Konst och musikfesten den andra november.

Erkänd världsmusiker i Kosterkyrkan

Under en dag i höstmörkret så sprudlade det av liv och kultur på Koster! De många besökarna fick uppleva allt från konstutställning, yoga, teater/performance, filmkonst, litteratur, cirkus, eldshow och musik. Publiken vandrade mellan kända lokaler i ny skapad på både Nord- och Sydkoster och fick uppleva mycket från förmiddag till sen kväll. De som inte hade nattboende på Koster fick åka med Koster Marins extrabåt efter avslutande konserten i Koster kyrka med internationellt hyllade amerikanska Becca Stevens band.

- Vi som har jobbat med detta har fått väldigt bra respons och det känns kul att fortsätta projektet. Möten med kulturutövare utifrån kan inspirera och stimulera till ett mer kreativt liv, som kan göra Koster till en mer attraktiv plats att vistas, bo och verka på, menar Putte Johander, en av initiativtagarna till satsningen. De utövare som har besökt Koster har varit väldigt positiva. De har stigit på båten efter avslutat uppdrag med ett leende på läpparna och flera har uttryckt att de vill komma tillbaka. Några med en tanke och en önskan om att flytta hit. De kommer sannolikt att prata med vänner och kollegor om besöket på Koster och ryktet sprids...

Malin Engström (performance i ksk)
Foto: Erik Johansson

Det blir ytterligare en kulturhöst

Konst- och kulturfesten på Koster var för lyckad för att vara en engångsföreteelse, så en uppföljare under allhelgonahelgen 2020 är att vänta. Förhoppningen är att det blir en morot för lokalbefolkningen att fila, slipa och utveckla sina kulturprojekt och att aktiviteten ökar under hela året. Det kommer att genomföras två musikerresidensomgångar till. Ett med musiker och konstnärer inom den samtida konstmusikgenren, samt en grupp i genren pop/rock. Vi hoppas och tror att dessa kan leda till inspirerande upplevelser och möten för såväl residensmusiker som lokalbefolkningen.

Putte Johander

Becca Stevens band i Koster kyrka
Foto: Erik Johansson

Koster im Überblick

Die Kosterinseln liegen 10 Kilometer vor Strömstad an der Westküste Schwedens. Die Inselgruppe besteht aus den zwei Hauptinseln Süd- und Nordkoster, die von einer Vielzahl kleinerer Schären umgeben sind. Koster gehört im Sommer zu den sonnigsten Plätzen Skandinaviens und bietet ausgezeichnete Möglichkeiten zum Baden.

Die beeindruckende, von Felsen geprägte Landschaft wurde während der Eiszeit geformt und abgeschliffen. Charakteristisch für die Küste Süd- und Nordkosters sind die vielen Buchten und Sandstrände. Der größte Badestrand „Kilesand“ liegt auf der Ostseite Südkosters mit Blick auf den über 200 Meter tiefen Kosterfjord.

Es gibt viele kleine Häfen, die beliebte Ziele für Segler aus nah und fern sind. Der Fischfang hat eine lange Tradition: schon im 17. Jahrhundert exportierte Koster große Mengen Hummer nach Holland und später auch nach England. Heute bieten mehrere Restaurants Schalentiere wie Garnelen, Austern, Krebse, Krabben und Hummer als typische Spezialitäten an.

Insgesamt leben auf den Kosterinseln ungefähr 320 Einwohner. Es gibt eine Schule, eine Kirche, verschiedene Geschäfte, Kunstgalerien und Töpfereien. Im Sommer finden verschiedene Veranstaltungen wie z.B. das Kammermusikfestival oder das Makrelenrennen statt. Auf beiden Inseln besteht die Möglichkeit Hütten

und Privatzimmer zu mieten. Das Hotel Ekenäs befindet sich auf Südkoster, im Naturreservat auf Nordkoster liegt ein Campingplatz.

Über den Kostersund zwischen den beiden Inseln verkehrt eine kleine Seilfähre. Die Inseln sind von einer artenreichen und teilweise seltenen Vegetation geprägt und von vielen Wander- und Fahrradwegen durchzogen. Auf Südkoster gibt es einen Fahrradverleih, auf beiden Inseln kann man Boote ausleihen. Beliebte Ausflugsmöglichkeiten sind eine Bootstour zum Leuchtturm auf Ursholmen (westlichster Punkt Schwedens), eine Angelfahrt oder eine Seehund-Safari.

Es besteht eine regelmäßige Verbindung zum Festland. Die Fähren fahren 16 Mal pro Tag und die Fahrt dauert ungefähr 45 Minuten. Da es keinen privaten Autoverkehr auf Koster gibt, bleibt das eigene Auto in Strömstad zurück. Dafür stehen ausgewiesene Parkplätze außerhalb des Zentrums zur Verfügung, die durch kostenlose Busse mit dem Hafen verbunden sind. Weitere Informationen erhalten Sie beim Touristenbüro direkt am Anleger, telefonisch unter +46 (0)526 62330, per Email an infocenter@stromstad.se oder im Internet unter www.kosteroarna.com, www.kostermarin.se, www.stromstad.se.

Koster en bref

Les îles Koster sont un archipel situé au large de la commune de Strömstad, sur la côte ouest de la Suède, à proximité de la frontière norvégienne. L'archipel est composé des îles habitées de Nordkoster et Sydkoster, des îles Ursholmen et Ramsö, dont les phares sont désormais automatisés, ainsi que d'une mosaïque d'îlots. Elles constituent la zone habitée la plus à l'ouest de la Suède. L'essentiel de ses quelques 400 habitants se concentre sur l'île de Sydkoster. Séparées de la terre ferme par le profond fjord de Koster, les îles ont de longue date été classées pour l'essentiel en réserve naturelle. Nombre d'îlots ainsi que l'espace maritime environnant font désormais partie du parc maritime national de Kosterhavet, créé en septembre 2009. La découverte du caractère très authentique des îles peut se faire très simplement à pied. Pourquoi par exemple ne pas emprunter les chemins de traverse pour parcourir les zones boisées ou les étendues rocheuses et apprécier le charme des petites plages de sable fin. Un itinéraire de promenade très agréable qui conduit de Kyrkosund à Brevik, permet de longer le trait de côte de la pointe sud de Sydkoster. Activité économique essentielle par tradition, la pêche aux crustacés en particulier, a cédé sa première place au tourisme depuis peu. L'archipel constitue en effet une destination

très prisée des suédois autant que des norvégiens. En matière d'hébergement, les îles offrent campings, hôtels, bungalows et chambres d'hôtes. Il est fort conseillé de réserver suffisamment à l'avance. Plusieurs bars et restaurants proposent des menus variés où figurent souvent en première place les fruits de mer, huîtres, homards, crevettes, écrevisses et poissons. Les îles sont desservies par un ferry au départ de Strömstad. L'embarcadere se situe juste à côté de l'Office de Tourisme. La traversée dure environ 45 minutes et jusqu'à 16 navettes par jour vous sont proposées en saison. Notez que les voitures particulières ne sont pas autorisées sur les îles. Vous pouvez cependant louer sur place bicyclettes et bateaux. Vous pouvez également participer à une partie de pêche en haute mer, faire une visite guidée du phare d'Ursholmen ou encore aller à la rencontre des phoques.

Pour plus d'informations, veuillez contacter l'Office du Tourisme de Strömstad, par téléphone (+46 (0)526 62330), ou par courriel (infocenter@stromstad.se). www.kosteroarna.com, www.kostermarin.se, www.stromstad.se.

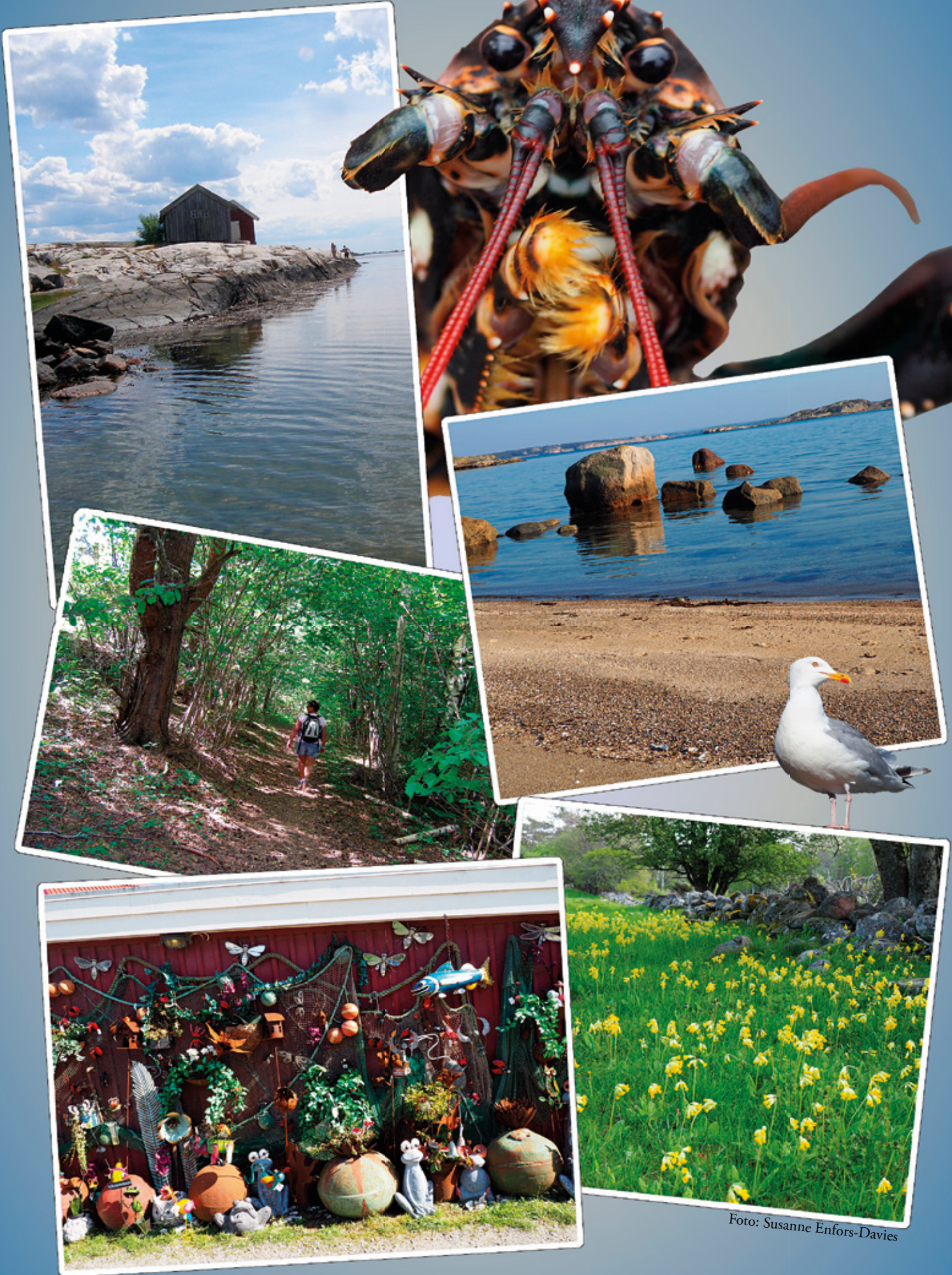

Foto: Susanne Enfors-Davies

KOSTERHAVETS NATIONALPARK

